

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava Ettevõtlus ja digilahendused

Teemar Hiir

**TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE
VÕIMALUSED MAAPIIRKONNAS
PÕLVA MAAKONNA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: lektor Jelena Rootamm-Valter

Narva 2024

TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED MAAPIIRKONNAS PÕLVA
MAAKONNA NÄITEL

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd,
põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Teemar Hiir

/allkirjastatud digitaalselt/

/kuupäev vt. digikonteinerist/

LIHTLITSENTS

Mina, Teemar Hiir

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

**TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED
MAAPIIRKONNAS PÕLVA MAAKONNA NÄITEL**

mille juhendaja on Jelena Rootamm-Valter

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Teemar Hiir

20.05.2024

SUMMARY

Possibilities to increase the number of knowledge workers in a rural region: a case of Põlva county

The aim of the thesis is to find out what are the expectations of knowledge workers for their living environment to move to the region to increase the regional development potential, and to make proposals for the implementation of these opportunities using the example of Põlva county.

The selection of the topic was based on the complex situation of the municipalities with a decreasing and aging population and at the same time growing expectations for the availability and quality of public services.

Due to the purpose of the work, the following research questions have been set:

- In the period 2019-2024, what were the main values for knowledge workers to move from other counties to Põlva county?
- What are the specifics of their work that enable them to live and work in Põlva county?
- What values do these people think of a good living environment?
- What could be the next steps of the local governments of Põlva county in increasing the share of knowledge workers?

The thesis consist of introduction, theoretical standpoints, research, conclusion and appendixes.

The study implements a qualitative approach. To perform empirical part of the study, the survey was based on the data of the Estonian Statistical Office, which was the number of working-age people who moved to Põlva county in the years 2019-2022. The expected proportion of research workers was then calculated and the survey was conducted using a

convenience sample. Data were collected during interviews and content analysis was carried out.

As a result of the work, it can be said that for the people who participated in the study, the quality of the living environment was one of the most important factors, and most of the respondents plan to stay in the county for a longer period. It turned out that the interviewees do not know other people with similar qualifications who have recently settled in Põlva county. Suggestions were made on how, according to the respondents, Põlva's opportunities could be more widely advertised, using various information events as well as cooperation between entrepreneurs and local governments.

The results of the survey showed that most of the respondents were raising children. Therefore, the author recommends that local governments analyze the needs of families with children and possible solutions in order to increase the attractiveness of the county as a place of residence in their eyes.

As a conclusion, it can be said that in the strategic documents of Põlva county, the problems that were the basis of the research topic are sufficiently reflected and goals have been set for creating knowledge workers and a suitable working and living environment for them. There is a vision that supports the creation of suitable living conditions for knowledge workers. These documents also cover the resolution of issues raised in the interviews. In addition, it is necessary to create specific action plans and a monitoring system. Implementation of the recommendations made by the author of this thesis will support the process of improving conditions that attract them to settle down in Põlva county.

SISUKORD

SUMMARY	4
SISSEJUHATUS	7
1. TEADMUSTÖÖTAJATE TÖÖKOHTADE TEOREETILISED ALUSED	9
1.1. Tehnoloogia mõju tööle.....	9
1.2. Teadmustöötajate olemus ühiskonnas	10
1.3. Regionaalsed erinevused sotsiaalmajanduslikust aspektist	11
1.4. Teadmustöötajate mõju regionaalsele arengule.....	15
2. TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED PÕLVA MAAKONNAS	19
2.1. Põlva maakonna iseloomustus.....	19
2.2. Uuringu metodoloogia.....	22
2.3. Uuringu läbiviimine ja tulemused	25
2.3.1. Uuringu kogum ja valim.....	25
2.4. Järeldused ja ettepanekud	31
KOKKUVÕTE	34
KASUTATUD KIRJANDUS	37
LISA INTERVJUU KÜSIMUSED	46

SISSEJUHATUS

Põlva maakond asub Kagu-Eestis ning on eripärase kultuuri ja rikkaliku loodusliku keskkonnaga valdavalt maalise iseloomuga piirkond, mis võiks olla hinnatud elu- ja ettevõtluskeskkond. Siiski on olukord suuresti vastupidine. Kagu-Eesti on viimastel aastakümnetel kaotanud olulisel määral elanikke, ning prognooside kohaselt jätkub langus ka tulevikus, tähendades pikeneva eluea ning nooremate elanike väljarände tõttu eakate proportsiooni tõusu ning tööealiste inimeste nii hulga kui osakaalu vähenemist. (Rahandusministeerium 2021). Samuti iseloomustab Põlva maakonna tööturгу pigem madalam haridus- ja palgatase, mis samuti raskendab piirkonna arengut.

Hoolimata suurest hulgast Põlva maakonnast lahkunud inimestest, on lahkujate kõrval ka maakonda tulijaid. Kui Põlvamaa suudaks pakkuda sobivat kvaliteetsset elu- ja töökeskkonda haritud ja kõrge sissetulekuga inimestele, võiks see oluliselt parandada piirkonna arengupotentsiaali, samuti annaks ka võimaluse paremini kasutada selle olemas olevaid võimalusi.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, millised on teadmustöötajate ootused oma elukeskkonnale piirkonda elama asumiseks, et tõsta regionaalset arengupotentsiaali, ning teha ettepanekuid nende võimaluste elluviimiseks Põlva maakonna näitel. Teema valikul lähtuti omavalitsuste küllalt keerukast olukorrast väheneva ja vananeva rahvastiku ning samal ajal järjest suurematest ootustest avalike teenuste kättesaadavusele ja kvaliteedile.

Tulenevalt töö eesmärgist on püstitatud uurimisküsimused:

- Mis on perioodil 2019-2024 mujalt maakondadest Põlvamaale kolinud teadmustööd tegevate inimeste jaoks olnud peamised väärtused elukoha vahetusel?
- Milline on nende töö spetsiifika, mis võimaldab neil elada ja töötada Põlvamaal?
- Millised väärtused on nende inimeste arvates hea elukeskkonna juures?
- Millised võiks olla Põlva maakonna kohalike omavalitsuste edasised sammud teadmustöötajate osakaalu suurendamisel?

Töö teoreetilises osas tehakse ülevaade töö iseloomu muutumisest ning seeläbi ootustest töötajatele läbi aja ning tutvustatakse, milline on regionaalsed erinevused lähtudes töö iseloomust. Lisaks seostatakse teadmustöötajate mõju regionaalse arenguga. Peamiselt on töös toetunud välisautoritele. Cowie koos oma kaasautoritega on uurinud maapiirkondade mahajäämise põhjuseid, olulist infot andsid ka Euroopa Liidu uuringud ja väljaanded. Eesti autoritest on peamiselt kasutatud Kattai, Raagmaa, Noorkõivu jt koostatud artikleid.

Lõputöö rakenduslikus osas kajastatakse uuringu läbiviimist ning selle tulemusi. Lõputöös läbi viidava uuringu läbiviimisel kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit. Andmed koguti intervjuude käigus aprillis 2024 üheksa 2019-2022 aastatel Põlva maakonda kolinud teadmustöötajaga. Intervjuud transkribeeriti ning läbi viidi sisuanalüüs. Töö viimases osas esitatakse järeldused ning ettepanekud Põlvamaa kohalikele omavalitsustele praktiliste tegevuste elluviimiseks, et suurendada piirkonnas elavate teadmustöötajate hulka.

Lõputöö koosneb inglisekeelsest resümeeist, kahest peatükist, kokkuvõttest, kasutatud kirjanduse loetelust ning ühest lisast.

1. TEADMUSTÖÖTAJATE TÖÖKOHTADE TEOREE TILISED ALUSED

1.1. Tehnoloogia mõju tööle

Tehnoloogiline areng on töö iseloomu olulisel määral muutnud juba alates esimesest tööstusrevolutsioonist ning majanduse areng on läbi uute ja innovaatiliste lahenduste aastasadade jooksul saanud teoks just läbi tehnoloogia arengu. Smith, Cowie ja Blades (2008, lk 550 järgi) toovad viidates autoritele Little ja Mount (1999) välja, et alates 1950-ndatest on enamikes majanduslikult arenenud riikides nende elanike elutingimustes toimunud märgatav muudatus paremuse poole. Inimesi ümbritsev tehnoloogia ja selle üha kiirem areng on drastiliselt mõjutanud inimeste tehtavat tööd, selle tegemise viisi ja kohta. Varasemad tööstusrevolutsioonid vabastasid inimkonna loomsest tööjõust, tegid võimalikuks masstootmise ja tõid digitaalsed võimalused miljardite inimesteni. Käimasolev 1990-ndatel alguse saanud neljas tööstusrevolutsioon on aga põhimõtteliselt erinev. Teadmispõhist majandust iseloomustavad mitmed uued tehnoloogiad, mis ühendavad füüsilise, digitaalse ja bioloogilise maailma, mõjutades kõiki teadus-, majandus- ja tööstusharusid, esitades isegi väljakutseid selle kohta, mida tähendab olla inimene (Cowie et al., 2020; Eurofound 2023, lk 4; Kagermann 2014; Schwab 2017).

Tööturu tuleviku üle arutledes tõstatub sageli inimtöö masinatööga asendamise küsimus, eriti arvestades fakti, et tehnoloogia areng on selgelt nähtav erinevates eluvaldkondades. Tehnoloogiline areng ja selle mõju töökohtadele on aga oluliselt mitmetahulisem. Senised uuringud näitavad, et kuigi tööstusrobotid võivad hakata inimeste tööd rutiinsete ülesannete täitmisel asendama, võime paralleelselt eeldada ka olemasolevate töökohtade muutumist keerukamaks (rohkem oskusi, teadmisi ja kogemusi eeldavaks) ning täiesti uute töökohtade tekkimist valdkondades, millest paljusid me ei oska endale tänapäeval ettegi kujutada (Schiller 2020, lk 101; Varol, Zureck 2020).

Arvestades, kui palju mõjutab uute ja olemasolevate tehnoloogiate kiire areng ja digitaliseerumine ettevõtete tootmis- ja seeläbi töötajate töötingimusi, -ohutust ja tervist, saab olla kindel, et mõju kasvab ajas veelgi (Bian et al. 2021, lk 66; Safety..., 2019, lk 29, Stolterman, Fors 2004, lk 687; Trașcă et al., 2019). Burchell et al. (2021) väidavad oma artiklis, et enamikes arenenud riikides on tootmises ja töökohtades laiemalt toimunud olulised struktuurimuutused, mis hõlmavad deindustrialiseerumist (töötleva tööstuse langus) ja tertiariseerumist (teenindussektori tegevuste suurenemine). On nii neid, kes on hinnanud, et tööstustegevus on tehnoloogia arengu kaudu järjest enam automatiseeritud ja operatiivtöötajatest sõltumatu, kuid teisalt osutatakse sellele, et suure osa ettevõtete jaoks on töötajad endiselt vajalikud ja väärtuslikud (de Assis Dornelles et al., 2022).

Lisaks tuleb arvestada tehnoloogilise arengu mõju majanduskasvule, kus automatiseerimine ja digitaliseerimine võib kaasa tuua kõrgema palgataseme ja täiendava nõudluse isiku- ja mugavusteenuste järele (Arenguseire Keskus 2018, lk 19). Kasvanud on asutusepõhise alternatiivina kaugtöö vorm, mis ühelt poolt võimaldab ettevõtetel hoida kokku kulusid kinnisvarale, samal ajal soodustab töötajatel ühendada edukamalt tööd ja pereelu (Mokhtarian, Bagley 2000, lk 224).

Kokkuvõtteks võib öelda, et senistest tööstusrevolutsioonidest just viimane on oluliselt muutnud töö ja töökohtade olemust. Järjest enam tõuseb tehnoloogia ja digitaliseerimise osatähtsus, mis on juba osaliselt asendanud seni inimeste poolt tehtud tööd masinatega. Lisaks paneb see nii töötajatele kui juhtivpersonalile vastutuse oma tööalaste pädevuse pidevale arendamisele.

Järgmises alapeatükis tutvustatakse teadmustöötajate olemust ühiskonnas.

1.2. Teadmustöötajate olemus ühiskonnas

Teadmistepõhise majanduse olulisuse kasv ja tehnoloogia areng on oluliselt muutnud töö seost aja ja ruumiga (Brown, O'Hara 2003). Järjest enam võimaldab tööstusrevolutsioon 4.0 kasutada ettevõtetel tänapäevaseid tehnoloogiaid, kujundada organisatsiooni sotsiaalset käitumist ja tavasid ning edendada seeläbi ühiskonnaelu tervikuna (Torres et al, 2023). Tööstusrevolutsioon 4.0 toob endaga kaasa ühelt poolt väljakutsed digitaliseerumise osas tööandjatele, samas nõuab ka töötajatelt järjest suuremat valmisolekut olla pidevas arengus

end koolitades ja uusi oskusi õppides (Trașcă et al., 2019) ning kõrgemalt hinnatakse töötajat, kes on võimeline omandatud valdkondade üleseid teadmisi ja oskusi praktilises töös edukalt rakendama (Servinski, Leesment 2018, lk 160). Demograafiliste piirangute tõttu, kus järjest vähemaks jääb tööealist elanikkonda, ei saa Eesti edasine majanduskasv tugineda tööhõive kasvule, vaid selle aluseks saab tulevikus olla innovatsioon, tootlikkuse suurendamine ning väärtusahelas kõrgemale positsioonile liikumine (Kattai et al., 2019, lk 32).

Järgnevas alapeatükis vaadeldakse, millised on regionaalsed erinevused sotsiaalmajanduslikust aspektist.

1.3.Regionaalsed erinevused sotsiaalmajanduslikust aspektist

Tööstusrevolutsiooni 4.0 kujunemist ja mõju on uuritud eelkõige linnades ning sellel on samal ajal nii negatiivne kui positiivne mõju maapiirkondadele. Digitaliseerimine loob uusi sotsiaal-tehnilisi süsteeme, mis võivad maakohti varasemast veelgi enam marginaliseerida (Cowie et al. 2020).

Maapiirkonnad seisavad silmitsi tõsiste demograafiliste ja sotsiaalmajanduslike väljakutsetega, sh transpordi, infrastruktuuri, interneti kiiruse, juurdepääsuga põhiteenustele, leibkonna sissetulekute, rahvastiku vähenemise ja vananemisega (Castillo et al., 2024; MacKinnon et al., 2022). On leitud, et on märgatav digitaalne lõhe maa- ja linnapiirkondade vahel. Linnas on kiirem ja stabiilsem internetiühendus ning elanikel kõrgem digitaalne kirjaoskus, mistõttu on neil suurem võimalus saada valdkonna arengust ka isiklikku kasu (Eurofound 2023, lk 82). Samas on majanduslik heaolu teatud piirkondades tekitanud ka „ülekuumenemise“. Ülemäära atraktiivsete piirkondade elukvaliteet, teenused ja kinnisvaraturg on tasakaalust väljas ning hoiab tagasi edasist sisserännet (Roose et al., 2014, lk 18). Paljudel juhtudel on maapiirkondade probleemid vastupidised linnadele: madal rahvastikutihedus muudab avalike teenuste osutamise keeruliseks ja kulukaks ning äärealade halb ühendus muude piirkondadega raskendavad teatud sotsiaalsetes ja majandustegevustes osalemist (Cowie et al. 2020). Uuringute põhjal võib väita, et eluasemekulud linnades on kõrgemad kui maapiirkondades. Lisaks on väljaspool suuremaid linnu suurem tõenäosus omada oma kodu ja elada ruumikamas kodus ning laiemalt elukeskkonnas on vähem kuritegevust ja reostust (Eurofound 2023, lk 81).

Elukeskkond mõjutab inimeste sotsiaalset ja majanduslikku heaolu konkreetses kohas ning inimese ja teda ümbritseva elukeskkonna vahelise suhte paremaks mõistmiseks uuritakse tihti elukeskkonna erinevate kasutajate rahulolu ning laiemalt heaolu (Väljaots et al., 2021, lk 3-4). Paikkond, kus inimesed elavad, on oluline osa nende identiteedist ja mõjutab nende igapäevast elu ja tegevusi (Eurofound 2023). Uuringud näitavad erinevusi linna- ja maapiirkondade inimeste väärtustes ja uskumustes. Maal elavate inimeste hulk väheneb, nad on pigem vanemad, madalama sissetuleku ja haridustasemega, olles muu maailmaga vähem digitaalselt ühendatud. Sageli on nad tuleviku osas ebakindlamad. Analüüs näitab, et maapiirkondades elavad inimesed kalduvad end tundma vähem väärtuslikumalt ja unustatuna võrreldes linnas elavate inimestega. On leitud, et maapiirkondade elanikel on vähem positiivseid hoiakuid soolise võrdõiguslikkuse suhtes, liberaalsete moraalnormide ning sisserändajate ja teiste kultuurinormide aktsepteerimisel (Deppisch 2021, lk 44; Eurofound 2023, lk 76).

Regionaalse arengu olulisemaid tegureid on elanikkonna koosseis. Eestis on üheks suurimaks probleemiks rahvastiku vähenemine ja vananemine. See aga seab omakorda Eesti erinevad piirkonnad keerulisse olukorda investeringute ja avalike teenuste ühetaolisel tagamisel eelarvelistest võimalustest lähtuvalt. Seega – mida kiiremini kahaneb omavalitsuses elavate inimeste arv, seda suurem väljakutse on see omavalitsusele elukeskkonna kujundamisel (Kattai et al., 2019, lk 30). Regionaalpoliitika kujundajad on pikka aega püüdnud leida viise, mida teha kõrgelt haritud töötajate meelitamiseks, et stimuleerida majanduskasvu ja elujõulisust (Betz et al., 2016, lk 819). On leitud, et majandusliku arenguga on kergem kaasa minna jõukamatel piirkondadel, võttes enda kanda keerukamad tegevused, samal ajal kui mahajäänud piirkonnad jäävad tegelema lihtsamate asjadega (Pinheiro et al., 2022). Euroopas on järjest enam näha trendi, kus tehnoloogiaettevõtted tõmbavad suurtesse linnadesse noori produktiivseid teadmustöötajaid, põhjustades suurt regionaalset majanduslikku ebavõrdsust (Eurofound 2023, lk 4; Odendahl et al., 2019). Piirkonda arendades tuleb olla fokuseeritud tulevikku, suunates olemasolevad ressursid neile tegevustele, tehnoloogiatele või sektoritele, milles antud piirkonnal on kõige realistlikum arenguvõimalus. Tuginedes olemasolevatele kohaspetsiifilistele võimetele ja teadmistaasile neid mitmekesisistades ja laiendades uute tehnoloogiate, tegevuste ja oskustega, on suurim võimalus edu saavutada (Barzotto et al., 2019, lk 17).

Euroopa majanduse mootoriks on eelkõige suurlinnad, mis on samal ajal keskseks ka muudes valdkondades nagu heaolu, loovus, kultuur, kommunikatsioon ja innovatsioon. Teadmusvõrgustike piirkonnad on koondunud valdavalt Kesk-Euroopasse kui ka Skandinaaviasse ning vähem Ida-Euroopasse (Roose et al., 2014). Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika, mis on suunatud mahajäänud piirkondade edendamisele, on osutunud Kesk- ja Ida-Euroopa riikide puhul üldiselt edukaks. Samas jääb endiselt väljakutseks majanduskasvu tulemi ebavõrdne jaotumine maa- ja linnapiirkondade vahel. Oluline lahendamist vajav dilemma nii riikliku kui ka Euroopa Liidu tasandi poliitikakujundajate jaoks on, kas investeerida stagnatsioonist või langusest mõjutatud piirkondadesse, sealhulgas seal asuvasse inimkapitali, et suurendada tootlikkust ja majanduskasvu (Carrascal-Incera et al., 2020; Tammaru et al., 2020) või pigem soodustada tootmisvõimsuste ümberpaigutamist mahajäänud kohtadest suurematesse asulatesse linnastu kasuks või kolmanda võimalusena lahenduse leidmiseks kusagil vahepeal – arendada valdkondi, mis toetavad transpordiühenduste ja mobiilsuse parandamist (Odendahl et al., 2019, lk 18).

Majanduslikult paremal järjel olevatele piirkondadele on iseloomulik suurem tertsiaar- ning väiksem primaar- ja sekundaarsektori osatähtsus (Servinski, Leesment 2018, lk 157), kusjuures regiooni vastupidavust tõstab majanduse paindlikkus ja võime kohaneda muutunud oludega (Roose et al., 2014, lk 9). Lääne-Euroopa riikide investeeringud Ida-Euroopasse, sh Baltimaadesse, on olnud piirkonna arengu jaoks viimasel paarikümnel aastal väga olulised. Kui esialgu aitas see kaasa teenusmajanduse kasvule suuremates linnades, siis 2000-ndate aastate alguses viis see tööstuskasvuni ka meie väikelinnades ja suurkülades. Paraku liikus maapiirkondadesse valdavalt odava tööjõu põhine allhanketööstus: tekstiil, pehme mööbel ja elektroonika koostetöö (Raagmaa, Noorkõiv 2013, lk 26).

Nii OECD aastal 2020 kui Battino ja Lampreu (2019) on viidanud, et tugevasse digitaalsesse taristusse, uutesse tehnoloogiatesse ja digitaliseerimisse investeerimine võib aidata kaasa kulutõhusate lahenduste kasutusele võtmist üksikisikute ja asutuste poolt (kaugtöö, e-õpe, e-tervis, e-valitsemine) ning seetõttu võib see olla üsna tõhus lahendus mitmete ühiskonnale olulise tähtsusega probleemide leevendamiseks ja ennetamiseks. See võib pakkuda ka rohkem võimalusi maapiirkondade säästvaks arenguks väljaspool traditsioonilisi elualasid nagu põllumajandus ja metsandus, luues atraktiivset ruumi võrgustike loomiseks kohalikele

ettevõtetele, idufirmadele jne. Uute tehnoloogiate kasutuselevõtt toob endaga kaasa vaieldamatu tehnilis- ja sotsiaalmajandusliku paradigma muutuse. Tehnoloogia areng ei muuda mitte ainult tootmise ja töö korraldust ettevõtetes ning ettevõtete vahel, vaid ka kapitali ja tööjõu tasakaalu, muutes lisaks töö kohta, füüsilist keskkonda ja elustiili (Barzotto et al, 2019).

Eesti siseselt seisnevad suurimad regionaalsed erisused töökohtades, teenustes ja kodanike kaasatuses (Kattai et al., 2019, lk 31). Samale tulemusele jõudis ka Shryer (2023) oma magistritöös – vähene nutikate inimeste hulk teeb ettevõtjatel raskeks äri kasvatamise ning puudu jääbki eelkõige lisandväärtust loovatest töökohtadest. Siseministeriumi tellimisel valminud analüüsis „Kohalike omavalitsuste vabatahtlikud initsiatiivid ettevõtluskeskkonna arendamise ja ettevõtluse toetamise suunal“ märkisid Noorkõiv, Orumaa ja Loodla, et Eestis on piirkondlikult suured regionaalsed erinevused sisemajanduse kogutoodangus. Tasakaalustatud arenguks on vajalik muuhulgas ettevõtlusaktiivsus, mis maapiirkondades on madal. Samuti napib piisavalt kvalifitseeritud spetsialiste, mis viib madalalt väärtustatud töökohtadeni. Sellest tulenevalt tähtsustub keskus ja tema tagamaa ühtsusel põhineva kontseptsiooni rakendamine, et tasakaalustada tööturu erisuunalisi liikumisi. Nimetatud asjaolu nõuab märksa aktiivsemat kohalike omavalitsuste administratiivpiire ületavat koostööd ja tööturu eri osapoolte ühistegevust (Noorkõiv et al., 2013, lk 10). Servinski ja Leesment (2018, lk 159) väidavad, et jälgides trende saab öelda, et peale taasiseseisvumist on Eesti tööhõive struktuur liikunud lähemale Euroopa Liidu majanduslikult edukamate riikide tööhõive omale.

Regioonide võrdväärse arengu seisukohalt on olulise tähtsusega elanikele vajalike teenuste kättesaadavus. Eesti eri piirkondade asustustihedus, ruumiline eripära ja ühendused iseloomustavad osa piirkondi kui ääremaalisi, mis nõuab eraldi pingutusi, et ka neis piirkondades oleks erinevad teenused kättesaadavad (Kattai et al., 2019, lk 12-13). Ehkki mõned inimesed otsivad väljaspool suuremaid linnu elades teatud elustiili, mis hõlmab võrguühenduse olemist ja digimaailmast lahtiühendumist, vajavad valdav osa leibkondadest ja ettevõtetest oma igapäevaste ülesannete täitmiseks ja äritegevuseks enamasti piisavaid moodsaid ühendusi (Cowie et al. 2020). Kagu-Eesti tegevuskavas 2030 tuuakse välja, et just Kagu-Eesti kontekstis tõstatub lisaraha kaasamise keerukus, kvalifitseeritud tööjõu nappus ja puudulik ettevõtlustaristu (Rahandusministerium 2021).

Ala-Mantila oma kaasautoritega (2017) viitab, et elukvaliteeti mõjutavad enim subjektiivsed asjaolud. 2016.a Euroopa elukvaliteedi uuringus on välja toodud, et peamised elukvaliteediga rahulolu mõjutavad tegurid on elukaaslasega koos elamine, vähemalt kord nädalas sportimine ja võimalus kasutada igapäevaselt interneti. Veidi väiksema, kuid siiski märgatava positiivse mõjuga olid haridustase, igapäevane füüsiline kontakt pereliikmete ja sõpradega ning suhtlemine telefoni teel. Negatiivse mõjuga olid halb või väga halb tervis, töötus, madal sissetulek ning toovõimetus kas puude või haiguse tõttu. Vaesus, majanduslik allakäik ja võimaluste puudumine on märkimisväärse rahulolematuse põhjuseks taanduvates ja mahajäänud piirkondades kogu maailmas. Kohatundlikud arengupoliitikad peavad aga hoiduma lähtumast varasematest arengustrateegiatest ning keskendumata kasutamata potentsiaali ärakasutamisele ja nendes kohtades elavatele inimestele võimaluste pakkumisele (Rodríguez -Pose, A. 2018).

Teaduskirjanduse põhjal näib uurijate seas olevat konsensus, et elukeskkonna moodustavad selle füüsilised, majanduslikud ning sotsiaalsed kihid (Väljaots et al., 2021, 6). Inimesed lähtuvad endale kodu valides ennekõike karjäärivõimalustest ja elukeskkonna kvaliteedist. Probleemid ühe või teisega toovad enamasti kaasa rändeotsuse. Elukeskkonna kvaliteedi olulisus sõltub ka elukaare etappidest: noored on enamasti keskendunud karjäärile ega hooli sel määral keskkonnast, lastega peredele on olulised mõlemad ning eakamad inimesed väärtustavad juba selgelt enam elukeskkonna kvaliteeti. On väga loomulik, et noorelt minnakse linna õppima ja tööd tegema, lastega pered liiguvad eeslinnade rohelusse, kus lastel on enam mänguruumi ja turvalisem, ning pärast aktiivsema tööea lõppu suundutakse maale, kus kinnisvara on odavam ja elurütm rahulikum (Raagmaa, Noorkõiv 2013, lk 21). Järgnevalt käsitletakse teadmustöötajate mõju regionaalsele arengule.

1.4. Teadmustöötajate mõju regionaalsele arengule

Randell-Moon ja Hynes (2022) toovad välja, et nutikas poliitika ja planeerimine on otseselt seotud interneti tulevikuga – interneti olemasolu praeguses ühiskonnas on maapiirkondades elamiskõlblikkuse tuumaks. Maapiirkondade tulevane majandus- ja rahvastikukasv sõltub kvaliteetsest telekommunikatsioonist. Piirkonna võimalused ja kohalikud teadmised on aruka strateegia kujundamise põhialusteks. Andersson ja Karlsson (2004) rõhutavad, et jätkusuutliku konkurentsivõime eelduseks on pidev toote- ja protsessiuuendus nii riikide

põhiselt kui piirkondlikult. Teadmustöötajad ja kõrgelt kvalifitseeritud tööjõud on kõige olulisemaks teguriks. Süsteemne lähenemine piirkonna innovaatsilisuse toetamiseks aga eeldab lisaks teadmustöötajate ja äri sektori omavahelist suhtlust ja koostööd. Seetõttu peaksid regionaalpoliitika kujundajad püüdma luua võrgustikke teadusülikoolidele ja ettevõtetele ning püüda integreerida ka piirkondlikku avalikku sektorit innovatsiooniprotsessi.

Kiire tehnoloogiline areng eeldab ühe enamate spetsiifiliste oskuste ja teadmistega inimesi, kes oskaksid tehnoloogiat vajalikul moel rakendada. Seetõttu tekivad ja jäävad püsima ettevõtted piirkondades, kus on olemas piisav hulk vajalike teadmistega inimesi. Nutikamad linnad ja riigid on juba aktiivselt talendipoliitikat kujundamas (Arenguseire Keskus 2018, lk 5). Euroopa Komisjoni Euroopa maaelu arengu võrgustiku (ENRD) töös on arukad külad määratletud olulise teemana võrgustikutöös „Arukad ja konkurentsivõimelised maapiirkonnad”. Arukate külade alane töö puudutab innovatsiooni rolli maapiirkondades võttes arvesse nii tehnoloogilise kui ka sotsiaalse innovatsiooni olulisust maaelu arengus (Cowie et al. 2020). Kasutades Saksamaa tööturuandmeid aastatel 1999-2012, leidsid uurijad, et teadmusmahukate äriteenuste arendamine tõi kaasa piirkondliku tööhõive kasvu, mis näitab, et mõju regionaalsete arengule on suur (Brenner et al, 2015).

Eesti Maaülikooli poolt läbi viidud uuringus „Maapiirkonna ettevõtluse arenguvajadused ja -takistused Läänemaal ja Valgemaal“ toodi välja, et omavalitsuste arengut pärsib asjaolu, et vähe on ettevõtlikke inimesi ning nende juurdekasv on väike. Olemasolevad ettevõtted on loodud reeglina inimeste poolt, kellel on antud paigaga (ajalooline) side. Lisaks on investoreid ootamas eri piirkonnad ning konkurents on suur (Eesti Maaülikool majandus- ja sotsiaalinstituut 2012, lk 61). Servinski ja Leesment (2018, lk 152) toovad oma analüüsis välja, et hõive struktuur Eestis on maakonniti väga erinev – näiteks on 2017.a andmetel Põlva maakonnas primaarsektoris (põllu- ja metsamajandus, kalapüük) hõivatud 13,0% ning Harjumaal vaid 0,8% töötajatest.

Tasuva töö olemasolu on üks peamisi eeldusi elanike materiaalse heaolu tagamisel. Töökoha keskmise väärtuse ja omavalitsuses olevate töökohtade arvu põhjal on võimalik hinnata, millised on eeldused materiaalseks healuks konkreetsetes piirkonnas (Kattai et al., 2019, lk 32). Enamike inimeste jaoks on „hea elu“ ülimalt oluline ning kuigi selle määratluse täpne mõistmine on keeruline (Stolterman, Fors 2014, lk 687-688), on eestlaste seas tööväärtused

seotud eelkõige individuaalsete ja materiaalsete asepektidega (Sisask, M. (toim) 2023, lk 36). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel valminud uuringus toodi välja et just väiksemate tõmbekeskuste elanikud vahetaksid elukohta eelkõige töökohast tingitud asjaolude tõttu (Faktum & Ariko, 2016, lk 8).

Eestis kerkib rahvastiku vähenemine üles eelkõige regionaalprobleemina (Roose et al., 2014, lk 16). Väheneva rahvastiku mõjul saab edaspidi veelgi suurema hoo sisse konkureerimine elanikkonna ja heaolu kasvu pärast. Võidavad omavalitsused, kes on tugevamad ja tulevikku suunatud, kuna neisse liiguvad aktiivsemad ja haritumad inimesed. Rände suund ja intensiivsus kajastavad omavalitsusüksuste konkurentsivõimet elanikele elutähtsate vajaduste rahuldamisel. Eestil on vaja teha olulisi jõupingutusi kohanemiseks, et vastata tõhusa poliitikaga mittesoovitavatele demograafilistele suundumustele. Vähenev, vananev ja linnadesse koonduv rahvastik mõjutab negatiivselt majandusarengut ja maksubaasi, kasvab eakatele mõeldud sotsiaal- ja tervishoiuteenuste nõudlus, mis omakorda nõuab tööjõudu (Kattai et al., 2019, lk 34). Uue ajastu märksõnaks on teadmispõhisus - ennekõike ettevõtjad ise, aga ka nende arendustöötajad, niisamuti ka kohalikud ja piirkondlikud liidrid peavad end pidevalt täiendama, kaasama väljastpoolt uusi inimesi, et tuua piirkonda juurde värsket vaadet (Raagmaa, Noorkõiv, 2013, lk 26). Vähetähtis pole ka fakt, et uuringutega on tuvastatud, et hoolimata digitaalsete vahendite kättesaadavusest ja noorte näilisest kasvamisest digitaalmaailmast teadlikuks, on nende tegelikud oskused otseselt seotud sotsiaalmajandusliku olukorraga sõltudes muuhulgas nende vanemate ametist, haridustasemest jm asjaoludest (IEA 2019).

Moos ja Skarburskis (2010) leidsid oma uuringus, et peamiselt või ainult kodus töötavad inimesed elasid väljaspool suuri linnalisi asulaid ning paindlikku töökorraldust hindasid töötajad kõrgelt (Houghton et al., 2018). Paindlik töökorraldus on reeglina otseses seoses ametialase staatusega – kõrgem kutsealane pädevus annab suurema paindlikkuse valida töökohta, -viisi ja aega (Alexander et al. 2011; Burhell et al. 2020). Eesti kontekstis on Kagu-Eestil potentsiaali meelitada elama ja töötama neid, kes hindavad looduskaunist, tugeva identiteediga, rahulikku ja turvalist keskkonda ning kelle töö iseloom võimaldab töötada kas kodus või kaugtöökeskuses (Rahandusministeerium 2021, lk 10). Praegu toimub enamik kaugtööst kodus, kuid mitte kõigile ei ole kodu sobiv töökoht. Mõned töötajad võivad eelistada väljaspool kodu asuva kontori struktuuri, ruumilist eraldatust kodust, inimestega

suhtlemise võimalusi ja potentsiaalselt paremaid rajatise või seadmeid, kuid nad ei soovi (vähemalt igapäevaselt) pikka pendel-reisi oma tavalisse kontorisse. Sellistes olukordades võib lahendus olla kaugtöö kohalikust keskusest (tavaliselt varustatud kontor, mida haldab avalik või eraettevõtte ja mida jagavad mitu tööandjat, kes rendivad oma töötajatele ruumi, nõ kaugtöökeskused) (Mokhtarian, Bagley 2000, lk 224).

Innovatsioon ja uuendused kui majandusliku arengu oluline tõukejõud on otseselt seoses teadmiste ja nende kasutamise ning edasiandmisega (Broekel ja Brindel 2018). Piirkonna innovatsioonipoliitika aluseks tuleb põhjalikult analüüsida piirkonna tugevusi, nõrkusi ja üles leida unikaalsed jooned ning samal ajal pakkuda tuge just uutele ettevõtmistele, kuna sageli realiseeruvad uuendused just neis (Andersson, Karlsson 2004, lk 21).

Järgmises peatükis antakse ülevaade töö aluseks oleva Põlva maakonnast ning iseloomustatakse olemasolevat tööturгу.

2. TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED PÕLVA MAAKONNAS

2.1. Põlva maakonna iseloomustus

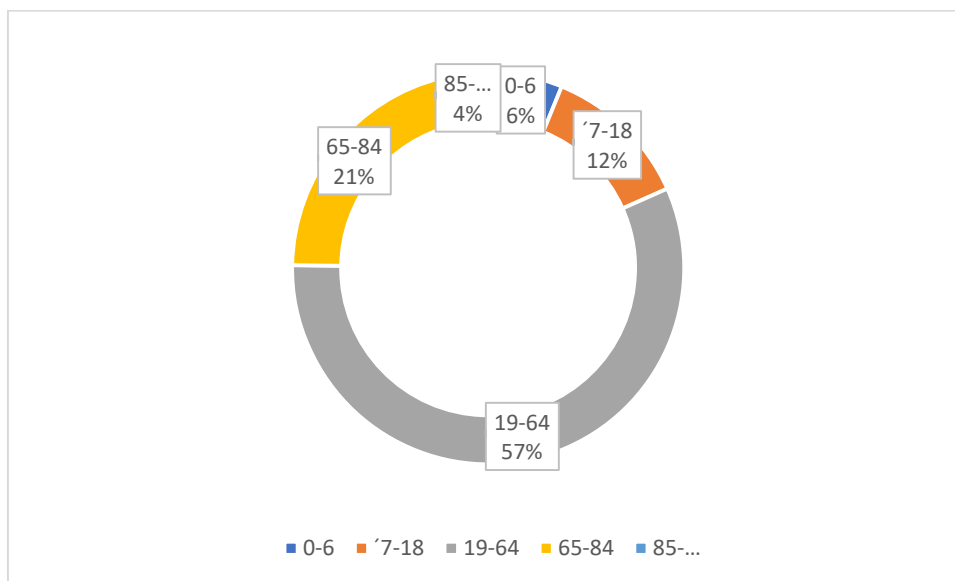
Põlva maakond on suhteliselt uus, moodustunud varasemate Tartu-, Võru- ja Petserimaa alade ühendamisel, asudes Eesti kaguosas ja piirneb Tartu, Võru ja Valga maakonnaga olles ühtlasi riigipiiriks Venemaa Pihkva oblastiga. Nii Venemaal kui Eestis on tegu ääremaalise piirkonnaga. Põlvamaa asukoht Tartu kui Lõuna-Eesti regiooni suurima tõmbekeskuse läheduses ning mõjuväljas, on samal ajal nii tugevuseks kui ka regionaalse arengu seisukohalt nõrgestavaks asjaoluks. Statistikaameti andmetel elas Põlvamaal 2022. aasta alguses 23989 inimest ning maakonna pindala on 1823,37 km². Maakond koosneb kolmest haldusüksusest: Kanepi, Põlva ning Räpina vallast. Valdade 2022. aasta eelarvelised põhitegevuse tulud olid kokku 38,3 miljoni euro, millest maksutulud moodustasid 21,2 miljonit eurot. Põlva maakonna rahvaarv on Statistikaameti andmetel perioodil 2019-2023 vähenenud ligi 5%. (Põlvamaa Arengustrateegia 2035+, 2023, lk 6, Põlva Maavalitsus 2015, lk 4-10).

Põlvamaa Arengustrateegias 2035+ (2023, lk 7) on maakonna peamiste väljakutsetena esitatud:

- Elanikkonna vähenemine.
- Tervena elatud eluaastaid on umbes 10 võrra vähem kui Eestis keskmiselt.
- Tööealiste inimeste arvu vähenemine, tööjõu madal haridustase ja Eesti keskmisest madalam tööjõus osalemise määr.
- Piirkonna arengut aeglustavad väikeste ja mikroettevõtete suur osakaal ja aegunud majandusstruktuur.
- Hajaasustus ja vähenev elanikkond on oluliseks takistuseks (avalike) teenuste kättesaadavuse tagamisel mõistliku hinna eest.

Eesti Linnade Valdade Liit (2024) on oma kodulehel kajastanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi omavalitsuste tasandus- ja toetusfondi arvutuses kasutatud andmeid. Võrreldes Eesti keskmisega, on Põlvamaa koos Hiiu-, Jõgeva- ja Võrumaaga

suurimad kaotajad elanike arvu poolest. Enim on kasvanud rahvaarv Tartu, Rapla ja Harju maakonnas.

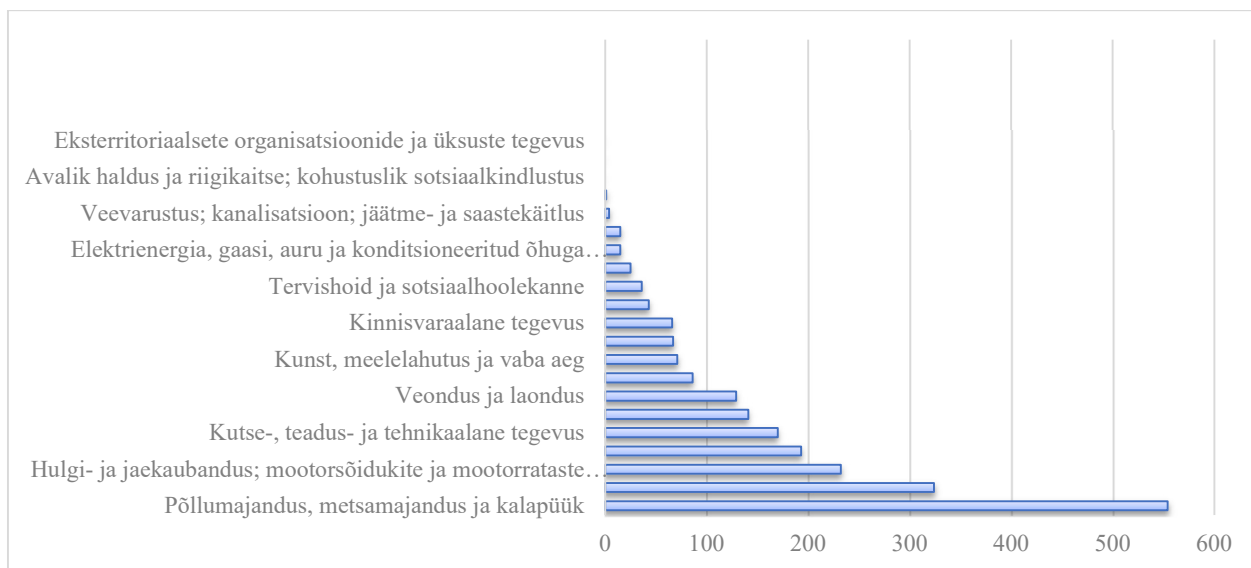

Joonis 1. Kasvanud ja kahanenud rahvaarvuga Põlva maakonna rahvastiku koosseis seisuga 01.01.2024 (Eesti Linnade Valdade Liit 2024).

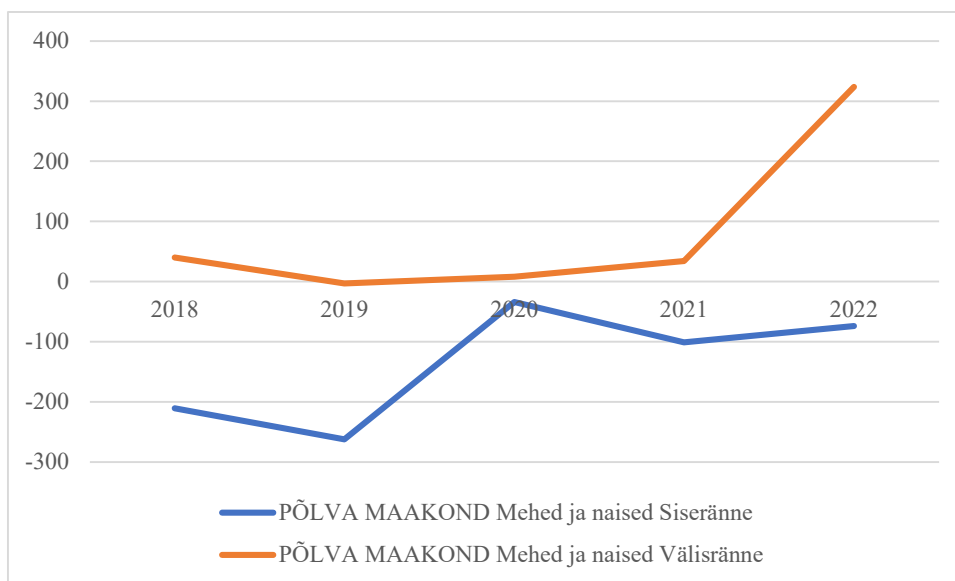
Sepp (2019, lk 44-45) toob välja, et Eesti maakonnalinnad on perifeersed väikelinnad, mille sotsiaalmajandusliku arengu eeldused on konkurentsivõimelised vaid väga vähestes valdkondades ning kahanemise trendi ümberpööramine kasvule ei ole optimaalne. Eesti regionaalpoliitika peab lähtuma nutika kahanemise kontseptsioonist ning tagama taristu ja hoonete ülejäägi ning teenuste nõudluse vähenemise tingimustes kvaliteetse elukeskkonna, kompenseerides kohapealsete teenuste mitmekesisuse kadu toimiva transpordiühenduse ja e-teenustega. maakonda iseloomustab võrreldes laste ja noortega suur eakate osakaal.

Statistikaameti andmetel oli 2023a tööhõive määr Eestis 69,2%. Kõige enam hõivatuid elab Harju-, Tartu ja Läänemaal, kus hõivatute osakaal ulatus üle 72%. Eesti keskmisest madalama näitajaga on kokku 9 maakonda. Põlva maakonna tööga hõivatud inimeste määr oli 2023.a 61,9%. Keskmise töötasu oli samal perioodil Põlvamaal 400 eurot väiksem kui Eestis keskmiselt (Statistikaamet 2024). Eesti majanduses, töökohtades ja töajõus on suurim mahajäämus Ida-Virumaal ja Kagu-Eestis, kus on ka suurim tööpuudus (Sotsiaalministeerium 2023). Sepp (2019, lk 35) toob välja, et vastupidiselt globaalsele suundumusele, kus jõukamad ühiskonnad pigem vananevad, iseloomustab vananev rahvastik pigem Eesti vaesemaid piirkondi.

TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED MAAPIIRKONNAS PÕLVA MAAKONNA NÄITEL

Joonis 2. Majandusüksused tegevusala järgi 2023.aastal (Eesti Statistikaamet 2024)

Joonis 3. Põlva maakonna rändesaldo aastatel 2018-2022 (Eesti Statistikaamet 2024)

Nagu jooniselt number 3 nähtub, on maakonna rändesaldo peamiselt suuremate muutusteta. Erandlikuks on aastad 2020, kui Eesti sisene ränne oluliselt vähenes ning 2022.a, mil seoses Ukraina sõjaga suurenes oluliselt välisränne Põlva maakonda. Sepp (2019, lk 35) väidab, et pikemas perspektiivis on eeldus, et praegu hõredalt asustatud regioonides tekib vastulinnastumine. Seda siis, kui on olemas väikelinnade väärtuslik miljöö, kvaliteetne elukeskkond koos teenustega, hea transpordiühendus ja sidetaristu.

Tabel 1. Elanike rahulolu uuringu näitajad Põlva maakonnas (minuomavalitsus.ee)

Valdkond	Rahuloluindeks	Rahuloluindeks	Muutus
	2020	2022	
Üldine arengusuund	50,1	41,7	-8,3
Ühistransport	47,8	43,7	-1,1
Liikumis- ja sportimisvõimalused	59,4	56,9	-2,5
Elukeskkond	66,3	73,4	7,1
Avalikud alad	60,9	64,9	4,0
Müratase	75,1	77,3	2,2

Nagu tabelist nähtub, on nii 2020a kui 2022a läbi viidud üleriiklikus küsitlusuuringus hinnatud mitmeid olulisi valdkondi. Põlva maakonnas on enim tõusnud elanike rahulolu elukeskkonna ja avalike alade osas, samas vähenenud on rahulolu kõige suuremal määral maakonna üldise arengusuunaga (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 2023).

Põlvamaa arengustrateegias 2035+ (2023) on välja toodud, et kõigi maakonna omavalitsuste arengukavad on seadnud eesmärgiks luua puhas ja tervislik elu- ja puhkekeskkond ja arendada ettevõtluskeskkonda. Lisaks viidatakse vabariigi valitsuse poolt koostatud Kagu-Eesti tegevuskavale 2030, milles on käsitletud peamisi tegevussuundi nagu tegusad inimesed, tulevikukindlad ettevõtted ja kutsuv keskkond.

Järgmises alapeatükis tutvustatakse uuringu metodoloogiat.

2.2.Uuringu metodoloogia

Uurimistöe eesmärgiks on välja selgitada, millised on võimalused teadmustöötajate arvukuse tõstmiseks, et tõsta regionaalset arengupotentsiaali Põlva maakonna näitel. Täiendav eesmärk on koguda andmed Põlvamaa arengusuundade kohta, kasutades olemasolevaid dokumente (maakonna arengustrateegia, omavalitsuste arengukavad) ning analüüsida arengusuundade vastavust teadmustöötajate ootustele. Lisaks hinnata kohalike omavalitsuste valmisolekut maakonda elama tulnud teadmustöötajate ootusi täita.

Toetudes teoreetilisele käsitlesele, mille Leetsaar (2018) sõnastas oma magistritöös teaduskirjandusele tuginedes, teadmustöötaja

- 1) omab teadmisi ja kogemusi, mis on vajalikud kokkulepitud eesmärgi saavutamiseks, kuid tee eesmärgini või eesmärk ise ei ole sageli lõpuni selge (loovuse, innovatsiooni või originaalse lahenduse saavutamise komponent);
- 2) töötab iseseisvalt ning rakendab teadmisi oma parima äranägemise järgi;
- 3) vastavalt vajadusele ja omal initsiatiivil täiendab oma teadmisi.

Lõputöös läbi viidava rakendusuuringu ülesanneteks on

- Selgitada välja tegurid, mis ajendavad teadmustöötajaid tulla elama Põlvamaale.
- Selgitada välja, kuidas Põlvamaa kohalike omavalitsuste arengukavad toetavad teadmustöötajate elama asumist maakonda.
- Saadud tulemuste põhjal anda sisendit piirkondlikesse arengustrateegiasse ja kohalike omavalituste arengukavadesse, et luua paremad tingimused teadmustöötajate elama asumiseks maapiirkondadesse.

Lõputöös läbi viidava uuringu läbiviimisel kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit, kus keskendutakse sotsiaalsetele protsessidele, mitte statistilistele näitajatele (Õunapuu 2014, lk 58). Greensteini (2006, lk 86-87) järgi aitab kvalitatiivne meetod jõuda paremini põhjuste või motiivideni, mis on inimese valikute või käitumise taga. Kvalitatiivse uurimistöö puhul huvitub uurija subjektiivsetest tähendustest, töötab peamiselt mitteamuliste andmetega, konkreetsete isikute, sündmuste ja kontekstidega ning tulemuseks on põhjalikud kirjeldused uuritust (Gerring 2015, 18; Õunapuu 2014, lk 54).

Uuringu liigiks on juhtumiuuring, mis võimaldab saada tervikliku ülevaate mõnest sotsiaalsest fenomenist säilitades tõsielusündmuste terviklikkuse ja tähendusrikkuse, näiteks inimeste individuaalsed elutsüklid, organisatsiooni- ja juhtimisprotsessid, naabruskonna muutused, rahvusvahelised suhted ja tööstusharude muutused (Yin 2003). Antud töös käsitleti Põlva maakonda 2019-2024 aastal kolinud inimeste kogemusi ja põhjuseid, miks valisid nad oma elukohaks Põlvamaa.

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuu on kvalitatiivses uurimistöös levinuimaks meetodiks, kuna on inimestele tuttav ja pandlik viis (Moriarty, 2011, lk 8). Laheranna (2008, lk 22, 177) järgi on intervjuu eeliseks teiste andmekogumismeetoditega võrreldes suurem paindlikkus ning võimalus vastavalt uuringus

osaleja vajadustele viia sisse küsimustes muudatusi, näiteks esitada täpsustavaid küsimusi. Lisaks võimaldab intervjuu saada eelnevalt sõnastatud küsimustele ka täiendavat infot, mis võib olla uuringu seisukohast oluline ning millele uurija ei ole osanud mõelda. Mõnikord selgub kogutud info väärtuslikkus alles analüüsi käigus, mistõttu on mõistlik lähtuda seisukohast, et kõik kogutud info on väärtuslik (Moriarty 2011, lk 8; Schull et al. 2008, lk 44-45).

Intervjuu alguses selgitati vastajatele, mis on uurimistöö eesmärk ja kuidas nende vastuseid kasutatakse. Eetikaprinsiipe järgides on oluline saada uuringus osalejatelt teadlik nõusolek ja tagada konfidentsiaalsus (Schull et al, 2008, lk 236). . Teadlik nõusolek on oma olemuselt teadlase ja osaleja vaheline kokkulepe, mis annab uuringus osalejale teadmise, mida uurimisprojekt endast kujutab ja mida osalemine hõlmab, ning teeb oma vaba otsuse selle kohta, kas ja millistel tingimustel osaleda (Guillemin, Gillam 2004, lk 272

Antud töös on analüüsimisel ja uurimistulemuste esitamisel kasutatud intervjuueeritavate tsitaate, mis on tähistatud koodiga. Koodi taga olev inimene on teada ainult töö autorile ning seda ei avaldata kolmandatele isikutele.

Kvalitatiivne uuring keskendub vastaja isiklikule kogemusele ning selle uurimisele, tõlgendamise ja kirjeldamise kaudu, mistõttu on kvalitatiivse uuringu valim sageli väike ja ei võimalda seeläbi kogu sihtgrupile üldistamist (Laherand 2008, lk 22-66). Antud uuringu valimisse sobivad intervjuueeritavad leiti Facebooki postituse kaudu, milles kutsuti osalema Põlva maakonda 2019-2024 aastatel kolinud kõrgharidusega töötajaid. Valimi moodustas 9 vastajat. Intervjuud viidi läbi aprillis 2024. Uuringus kasutati mugavusvalimit ehk valimit, mis oli uuringu läbiviijale kergesti kättesaadav. Mugavusvalimi eelisteks on kulutõhusus, väiksem ajakulu, lihtne kasutatavus, samas on selle miinusteks võimalik valimi kallutatavus, väiksem objektiivsus ning vähene üldistamisvõimalus, kuna kogumisse kuuluvatel inimestel ei ole võrdsed võimalused valimisse sattumiseks (Golzar et al, 2022, lk 72; Stratton 2021, lk 373).

Andmete analüüsimiseks kasutati juhtumiülese analüüsi meetodikat, mille puhul vaadeldakse samal ajal mitut analüüsitavat juhtumit. Erinevate intervjuude käigus kokku kogutud konkreetse teema kohta käivad tekstiosad kodeeriti suunatud kodeerimist, mille

käigus toetuti uurmisküsimustele ning võrreldi neid kõigi intervjuude lõikes. Selline meetod loob mõnevõrra suurema üldistusastme kui seda võimaldaks juhtumipõhine analüüs (Kalmus et al 2015). Uuringu tulemuste tutvustamiseks kasutatakse intervjuueeritavate tsitaate, intervjuus välja toodud tsitaatide esitamiseks anti igale vastajale kood, kus täht „V“ tähistab vastajat ja selle taga olev number konkreetset isikut.

2.3. Uuringu läbiviimine ja tulemused

2.3.1. Uuringu kogum ja valim

Uuringu kogumi moodustavad kõik aastatel 2019-2022 Põlvamaale elama asunud teadmustöötajad. Nende arv ei ole teada, aga on teada tööealiste inimeste sisseränne aastatel 2019 – 2022, mis on 1938 inimest. 2021. a läbiviidud rahvaloenduse andmetel oli Eestis kõrgharidusega inimeste osakaal 41,2% tööealisest rahvastikust, maakondade võrdluses jäi antud näit 28,5%-31,5% vahele (Statistikaamet 2021). Seega lähtudes eeltoodust, võib hinnata, et kogumi suuruseks on orienteeruvalt 552-610 inimest. Suunatud kvalitatiivne mugavusvalim moodustab selles uuringus üheksa inimest.

Tabel 2. Uurimuses osalejate iseloomustus

Sugu	Vastaja vanus	Haridus tase	Pereliikmete arv	Elamu liik	Sotsiaalne staatus	Varasem elukoht	Elama asumise aasta
N	44	kõrg	3	oma maja	töötaja	Tallinn	2019
M	43	kõrg	4	oma maja	töötaja	Tartu	2020
N	48	kõrg	1	oma korter	ettevõtja	Tartu	2022
N	27	kõrg	3	oma korter	ettevõtja	Tallinn	2021
N	35	kõrg	3	oma maja	töötaja	Tallinn	2020
M	37	kesk-eri	3	oma maja	töötaja	Võru	2019
N	28	kesk-eri	3	oma korter	ettevõtja	Tartu	2021
N	60	kõrg	1	oma korter	töötaja	Tartu	2022
N	21	kesk	2	üürikorter	Tudeng/ töötaja	Valga	2020

Intervjuud plaaniti läbi viia teadmustöötajatega, kes on kolinud Põlva maakonda ajavahemikul 2019-2024. aastal.

Kokku viidi läbi üheksa 9 intervjuud ning intervjuueeritavad olid kolinud Põlva maakonda ajavahemikul 2019-2022. Hilisemal perioodil kolinud inimesi uuringusse ei olnud võimalik kaasata, kuna kutsele nad ei reageerinud.

Kaks vastajat olid vallalised ja elasid üksi, üks vastaja elas koos elukaaslasega ning kuuel vastajal olid lisaks abikaasale/elukaaslasele peres kasvamas ka lapsed. Peredes kasvavad lapsed olid valdavalt lasteaiaaegsed.

Ühe erandina omasid kõik elukohana isiklikku kinnisvara, neist kaks olid saanud selle perekonna kaudu pärides.

Peamiselt olid intervjuueeritavad (5 intervjuueeritavat) hõivatud palgatööl, neist omakorda kolm avalikus sektoris. Kolm vastajat olid ettevõtjatena iseendale tööandjateks ning üks vastaja oli üliõpilane ning töötas osakoormusega.

Intervjuudes osalejad tõid Põlva maakonna oma elukohaks valimisel välja erinevaid põhjuseid. Oli nii neid, kellel olid varasemast perekondlikud sidemed kui ka neid, kes sattusid maakonda elama eelnevat pidepunkti omamata. Muu hulgas toodi Põlva maakonda kolimise põhjustena nii päranduseks saadud kinnisvara kui ka majanduslikele võimalustele vastava kinnisvara kiire ostmise vajadus elupaigaks. Lastega perede puhul mainiti ka soovi elada turvalises elukeskkonnas.

„/Covidi ajal sõitsime palju mööda Eestit ringi. Põlvasse sattudes oli tunda, et elukeskkonna loomisel on vaeva nähtud. Kuna perre oli sündinud väike laps, tundus hea mõte kolida Tallinnast eemale rahulikku keskkonda. Meil polnud siin kedagi, hüppasime tundmatus kohas vette nagu öeldakse.../“ - V4

„/...elan siin olude sunnil, kuna õpingute ajal on siin odavam elada, kui näiteks Tartus, seal on üürikorterid mitu korda kallimad./ - V9

Oluliste elukoha valiku otsust mõjutavate asjaoludena toodi hea elukeskkonna tunnustena välja linnalähedane asukoht, ilus ja puhas loodus, hea transpordiühendus, puhas õhk, kogukonnatunne, privaatsus ja teenuste kättesaadavus. Lisaks ka võimalus elada ruumikamas kodus kui seda varem suures linnas elades, sest nii üüri- kui ostuhinnad kinnisvaral on soodsamad.

„/Eluks vajalik on kümne minuti autosõidu kaugusel./ - V2

Mitmed intervjueeritavad tõid välja, et kõiki neile elukeskkonna valikul olulisi kriteeriume Põlva maakond ei täida – kergliiklusteede võrgustik ei täida elanike vajadusi. Lisaks on probleeme ühistranspordiga ja seda eelkõige juhtudel, kus vastaja elas väljaspool Põlva linna. Sellisel juhul on hajaasutuse piirkondades ühistranspordiga liikumine ebamugav ja aeganõudev. Kõige enam mainiti sobivate töökohtade puudumist maakonnas.

„/Meil nagu on kõige keerulisemaks liikumine. Töötame naisega eri graafikute järgi ja erinevates kohtades, busse või midagi meil ei käi siin, et kui lapsi vaja viia või ise kuhugi minna, siis ainult autoga. Meil peabki olema mõlemal oma auto ja kui midagi autoga juhtub, siis on ikka väga logistiline peavalu kõik see elu.../ - V6

„/...no ma mõtlen, et põhimure on ikkagi see, et töökohti siin on vähe, eriti siis, kui sa ei taha lihttööd teha piimakas [piimatööstus]. Eks sellepärast ära ka kolitakse. Minu erialal on väga vähe võimalusi siin tööd saada...Otsisin pikalt kodu lähedal, aga lõpuks tahad elada ja teed valikud./“ – V8

Võrreldes oma varasema elukohaga tõid intervjueeritavad välja erinevused kahe piirkonna elukeskkonnas. Enim mainiti kiire internetiühenduse puudumist, mis oluliselt raskendab kodus töötamist ja muude eluks vajalike digitaalsete lahenduste kasutamist. Just lastega intervjueeritavad tõid mitmel korral välja muret seoses arstabiiga – kuigi siiani ei olnud suuremaid probleeme tekkinud, oli varasemas elukohas teadmine, et kas riiklik või tasuline erameditsiin on lähemal ja seeläbi kättesaadavam.

„Suurim mure on ikka arstiabi, meile lähim arst on 15 km kaugusel. Eelmises elukohas oli lähemal. Väikeste lastega on see oluline tegelikult/“ – V7

„/...mis on küll teistmoodi, et suures linnas ei saanudki aru, kui palju ümberringi toimub. Siin väikses kohas tundub, et koguaeg toimub midagi, külaseltsides ja rahvamajades...Võib-olla märkad ise rohkem, sest infomüra on vähem./“ - V8

Rahulolu avalike teenuse kättesaadavusega hinnati valdavalt rahuldavaks. Mitte ühegi avaliku teenuse osas ei toodud välja, et midagi oleks puudu või kättesaadavusega esineks probleeme. Teenuseid kasutati nii kohapeal Põlva maakonnas kui lähedal asuvates Tartu ja Võru maakonnas, kus maakonnakeskustes asuvates linnades on kõik vajalik olemas või e-lahenduste teel.

„Endale vajalikke teenuseid tarbin Tartus või teen interneti kaudu vajalikud toimingud./ - V3

„...Lasteaiakohad on olemas, järjekorda vist ei ole. Meie vähemalt ei pidanud ootama. Sai me siis, kui me tahtsime. Võib-olla pole lasteaiaruumid nii tänapäevased, aga samas ei ole ka midagi hullu, on puhtad ja korras. Olemas on haigla, politsei vajadusel. Politseid pole endal vaja läinud, aga näha neid siin on. Perearst on küll eakas, aga siiski olemas. Hullem oleks ju kui üldse poleks, mis pole maal elades ka haruldane. Mis siin puudu jääb, on olemas Tartus või Võrus./“ – V5

Oma tööd iseloomustavate asjaoludena toodi peamiselt välja, et töö iseloom võimaldab kas osaliselt või täielikult kodukontoris. Olulisena saab välja tuua, et kodukontori võimaluse on nimetanud need intervjuueeritavad, kelle töökoht asub kas väljaspool Põlva maakonda, töötavad erasektoris või on iseendale tööandjaks. Kodukontori eelistena toodi välja võimalus töötada ettevõttes, mis asub füüsiliselt kaugel, kuid mis pakub erialaseid väljakutseid ning seda ilma suurte aja- ja rahaliste kulutusteta, mis oleksid seotud töö ja kodu vahel sõitmiseks. Mainiti ka, et kui kodukontoris töötamise võimalus puuduks, oleks antud erialal Põlva maakonnas keeruline tööd leida.

Tabel 3. Uurimuses osalejate jaotus sektorite ja töö asukoha osas

Intervjuueeritava kood	Sektor	Töökohta asukoht
V1	Avalik sektor	Tartu linn, osaliselt kodukontor
V2	Erasektor	Tartu linn, osaliselt kodukontor
V3	Erasektor	Kodukontor
V4	Erasektor	Tallinn, peamiselt kodukontor
V5	Avalik sektor	Põlva linn
V6	Erasektor	liikuva iseloomuga üle Eesti
V7	Erasektor	Kodukontor
V8	Avalik sektor	Elva vald
V9	Erasektor	Valga maakond

„Ma töotan lastega, mul on tegelikult päris kerge tööd leida. Kvalifitseeritud pedagooge on vaja, eriti nooremas eas, sest päris paljud kolleegidest plaanivad lähema kümne aasta jooksul pensionile minna, aga [noori] väga palju juurde ei tule. Abikaasa eriala on selline, et tema töö tähendab igal juhul palju lähetusi, mistõttu

oleks meie elu suhteliselt igal pool suht samasugune...tema on ära ja mina siis olen lastega siin.“ – V5

„Mul on nii, et ma töötan teises maakonnas, töö iseloom on selline, et töötan graafikuga nädal tööl ja nädal vaba. Head suhted, paindlik tööaeg. Praegu olen rahul nii./ - V8

Neile oluliste väärtustena nende tänase elukoha juures Põlva maakonnas töid intervjueeritavad välja järgmist:

- turvalisus;
- rahu;
- puhas loodus ja õhk;
- kogukonnatunne;
- privaatsus;
- võimalus kujundada oma elukeskkonda, ajalooline järjepidevus, soodsam eluase annab võimaluse säästude kogumiseks, erivanuseline kogukond

Võimalust osaleda oma elukeskkonna kujundamisel või mõjutada selle olemust, vastas jaatavalt kuus intervjueeritavat. Kõige populaarsem vastus oli avalikel aruteludel või ühiste pöördumiste koostamises osalemisel. Välja toodi ka see, et intervjueeritavad on märganud oma kogukonnaliikmete passiivsust olemasolevate kaasamis- ja osalemisvõimaluste osas. Nimetati ka teadliku valiku tegemist kohaliku omavalitsuse valimistel, et valitav kandidaat oleks kas reaalse visiooniga kohaliku elu tulevikust või oleks varasemate tegevuste läbi tõestanud, et panustab aktiivselt kogukonna arengusse.

„/Külarahvaga tegime ühisavalduse külatee remondiks. Umbes poole ulatuses remonditigi üsna kenasti ära./“ - V2

„/Olen juhatusel liige ühistus ja püüan anda panuse, et olukord läheks paremaks, aga inimesed ei tule kaasa. Muudatusi läbi viia on väga keeruline./.../Annan kohalikus kultuurimajas lastele kunstitunde, teeksin rohkemgi, aga tunnen, et mind ei võeta omaks nii lihtsalt. Käin üritustel niipalju kui saan, jälgin kogukonna Facebooki lehte, et siis saan sealt infot/“ – V3

Intervjueeritavad töid välja, et pigem nad ei näe, et neile sarnase kvalifikatsiooni või väärtustega inimesi oleks viimase viie aasta jooksul Põlvamaale kolinud. Mainiti üksikuid perekondi ning pigem oli teada nende inimeste kohta, kes olid Põlva maakonnast erinevatel põhjustel lahkunud. Kahe viimase aasta jooksul maakonda kolinud inimestena teati ka

Ukraina sõjapõgenikke, kelle kohta oli vastajal info, et nende varasem töö ja kvalifikatsioon on kõrgemad kui praegune töö. Lisaks toodi välja, et maakonda kolivad inimesed hilisemas vanuses kui aktiivne töötamise periood on läbi ja otsitakse rahulikku ning turvalist elukeskkonda.

/"Kuna ma ei näe end siia jäämas, siis enam ei näe suhete loomisega väga vaeva. Ei oskagi öelda. Pigem vist ei. Tean inimesi, kes on siit pärit ja pakuvad oma tööalaseid teenuseid siin piirkonnas."/ – V3

„/...mulle tundub hoopis, et kui kolivad, siis vanemad inimesed. Noored lähevad nagu teises suunas, tööd pole ja kui tahad kuhugi jõuda, siis ikka minnakse linna. Kunagi tulevad tagasi äkki, kui juba muud asjad olulisemad on./ - V8

„/Ma ei tea reaalselt mitte ühtegi inimest, kes oleks siia kolinud."/ – V9

Küsimusele, kas nad näevad end Põlva maakonnas elamas ka kümne aasta pärast, vastas seitse intervjuueeritavat jaatavalt, üks eitavalt ning üks vastaja ei osanud kindlalt vastata.

Jäämise põhjustena nimetati nii turvalist ja looduslähedast keskkonda lastele ja endale kui ka tulevikus head elukeskkonda eakana elamiseks ning soovi hoida stabiilsust ja järjepidevust. Lahkumise võimalike põhjustena toodi välja, et pere, sõbrad ja töö jäid eelmisesse elukohta ning soov on liikuda neile taas lähemale ja autoga pideva sõitmise suuri kulusid. Vastaja, kel ei olnud kindlat seisukohta, tõi välja:

„/Raske öelda. Tänapäevane töö, mis võimaldab kodus töötamist annab mulle selle võimaluse siin elada. Samas ei seo meid selle kohaga ajalooline side või peresuhted ja kui meie pere vajadused muutuvad, ei välista ka kolimist mujale. Aeg näitab.“ – V4

Suurendamaks teadmustöötajate hulka Põlva maakonnas pakkusid intervjuueeritavad välja erinevaid võimalusi piirkonna tutvustamiseks. Enim mainiti maakonna võimaluste tutvustamisel läbi erinevate aktiivsete tegevuste ja ürituste (nt Maal elamise päev). Mainiti ka, et oodatakse just neid inimesi, kelle tegevus toetaks piirkonna arengut ning kelle toimetulek oleks hea

„/Kindlasti võiks rohkem [inimesi] olla. Mulle tundub, et pikaajalised kohalikud elanikud ei märka enam oma kodukoha eeliseid ja plusse, väljast tulles oled

eelarvamustevabam ja lähtud hinnangutes pigem oma kogemustest. Hea oleks koostöö mõne IT-sektori ettevõtte ja kinnisvara arendaja vahel, et tulge Põlvasse, siin on nii hea töökoht kui korralik kinnisvara, aga ma tean, et teoorias on see lihtsam kui tegelikkuses./“ – V4

Kokkuvõtvalt võib öelda, et enamik uuritaval perioodil Põlva maakonda kolinud inimestest on oma elukeskkonnaga rahul ning valmis sellesse ka ise panustama.

Järgmises peatükis esitatakse lõputöö järeldused ja ettepanekud.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Intervjuude käigus saadi ülevaade teadmustöötajatest, kes on kolinud Põlva maakonda aastatel 2019-2024 (uuringu läbiviimise käigus muutus periood 2019-2022), nende nägemusest elukeskkonna olulisusest, väärtustest ja arvamusest, kuidas suurendada teadmustöötajate osakaalu Põlva maakonnas. Käesoleva töö põhjal saab välja tuua, et enamik vastanuid hindas oma elukeskkonda pigem heaks ning näitasid valmisolekut selle arengusse ka ise panustada.

Tööstusrevolutsioon 4.0 on kaasaegse töö uus reaalsus, kus innovatsioon ja tehnoloogiline areng mängivad olulist rolli konkurentsivõime kasvus (Slusarczyk 2018) ning paljud ettevõtted on just kaugtöös näinud potentsiaali vähendamaks kulusid kui suurendades paindlikkust ja efektiivsust (Flores 2019, lk 40). Eestis oli kaugtöö kasvutrendis juba enne koroonapandeemiat, kuid eriti oluliselt suurenes kaugtöö tegijate arv just aastatel 2020-2021, kusjuures maakondade võrdluses oli töötajate kaugtöö tegemise võimalus suurim Lääne Eestis (39%) ja Lõuna Eestis (32%) (Rünkla, Marksoo 2022). Antud töös tuli välja, et veidi vähem kui pooled intervjuueeritavaid olid elukohta vahetanud just covidi-perioodil. Kuigi seda aspekti intervjuude käigus eraldi ei käsitletud, võivad need asjaolud olla seotud. Antud töös selgus ka, et peamiselt tegid kaugtööd need, kes töötasid erasektoris või olid ise endale tööandjateks. Põlva maakonna omavalitsuste arengukavad käsitlevad kaugtöö soodustamist oma strateegilistes eesmärkides. Lisaks on see välja toodud ka Põlvamaa arengustrateegias 2035+ (2023), milles on püstitatud strateegiline eesmärk „Mitmekülgse ettevõtlussektoriga maakond“, kus just kaugtöö arendamist peetakse väga oluliseks arenguvõimaluseks. Heaolu arengukavas 2023-2030 (Sotsiaalministeerium 2023) on sõnastatud eesmärk toetada paindlikke töö tegemise viise, muuhulgas kaugtöö korraldamiseks. Arvestades eeltoodut on maakonnal olemas kõik eeldused kaugtöö võimaluste loomiseks.

Tööjõu siseriikliku mobiilsuse uuringus selgus elanikkonna küsitluses, et ligi pooled elasid samas vallas, kus asus nende töökoht. Analüüsidest kaugemal töötamise põhjuseid haridustasemete lõikes, ilmnes seos kõrgharidusega inimeste suurem kaugemal töötamise osakaal, mis tuleneb erialase töö puudumisest kodukohas (Tartu Ülikool RAKE 2011). Antud uuringus töötas vähemalt osaliselt väljaspool koduvalda 67% ehk kaks kolmandikku vastajatest, mis on erinev RAKE uuringus ilmnenust, kuid võttes arvesse, et RAKE uuring on tehtud 13 aastat tagasi, võib koos koroonapandeemiaga kaasnenu kaugtöö suurenemise osakaal seda näitajat mõjutada. Olulise asjaoluna saab välja tuua ka selle, et vaid üks uuringus osalenud intervjueritavast omas töökohta Põlva maakonnas, talle lisandusid kaks ettevõtjat, kes olid endale ise tööandjaks ja seeläbi loonud töökohta kodukontori näol. Braesseman (2022) koos kaasautoritega leidis oma uuringus, et andmetele tuginedes saab eeldada, et ka kaugtöökohad ja -töötajad koonduvad tulevikus pigem linnalistesse asulatesse, kuna seal on kõrgelt kvalifitseeritud tööjõud. Käesolevas uuringus osalenud intervjueritavad olid kolmandikul juhul tööalaselt seotud suurema linnalise asulaga (Tallinn, Tartu). Samas on kõik omavalitsused seadnud arengukavades uute ettevõtjate lisandumise, ettevõtjate toetamise ja kaasamise ning vajalike taristuobjektide rajamise. Saab väita, et strateegiliste dokumentide tasandil on nii kohalikud omavalitsused, omavalitsuste liit kui ka riik pidanud vajalikuks piirkonda juurde tuua just suuremat lisandväärtust loovaid ettevõtjaid ning on vähemalt dokumentides nimetanud valmisolekut sellesse ka panustada (Kanepi Vallavalitsus 2023; Räpina Vallavalitsus 2020; Põlva Vallavalitsus 2018). See annab võimaluse astuda konkreetseid uute ettevõtete lisandumiseks piirkonnas tööandjatena.

Valdavalt olid maakonda kolinud pered, kus kasvasid väikesed lapsed. Just turvalist keskkonda laste kasvatamiseks toodi Põlva maakonna puhul eelkõige välja. Seetõttu oleks vajalik maakonna omavalitsustel läbi mõelda, mis on lastega perede vajadused ning neisse valdkondadesse panustada ja hiljem ka aktiivselt avalikkusele kommunikeerida loodud võimalustest. Ka Vabariigi Valitsuse poolt 2023.a kinnitatud Heaolu arengukava 2023-2030 viitab, et „*laste heaolu tagamisel on määrava tähtsusega lapsevanema tööga hõivatus ja pere piisav sissetulek, kuid selle kõrval ka vanema teadmine, et lapsele on tagatud kättesaadav ja taskukohane lasteaiakoht ning parimad võimalused töö- ja pereelu ühildamiseks*“ (Sotsiaalministeerium 2023).

Korduvalt toodi välja muret meditsiiniteenuse kättesaadavuse osas. Hoolimata sellest, et vastanutelt pole seni probleeme esinenud, teeb neid murelikuks esmatasandi

tervishoiutöötajate vanus ja tõenäoline pensionile jäämine lähiaastatel ning eriarstiabi puudus. Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030 toob välja, et tervishoiuteenuste planeerimisel ja korraldamisel tuleb arvestada rahvastiku sotsiaal-demograafiliste ja paikkondlike eripäradega. Lisaks on vajalik tervishoiuteenuste kättesaadavuse toetamiseks arendada kaugteenuseid ning neid toetavate digilahenduste kasutuselevõtuks (Sotsiaalministeerium 2020). Kohalikel omavalitsustel tuleks koostöös riigiga läbi mõelda, millised on võimalikud koostöökohad tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamiseks ning milline on kohalike omavalitsuste võimalusomalt poolt panustada piirkonna elanike tervishoidu.

Ettepanekud:

- Kohalikel omavalitsustel tuleks koostöös maakonna arenduskeskusega läbi mõelda viisid, kuidas seirata teadmustöötajate lisandumist maakonda, et hinnata, kas strateegilistes dokumentides ja nende tegevuskavades püstitatud eesmärgid on saavutatud.
- Luua maakonda kaugtöökeskused, milles on tagatud stabiilne ja kiire internetiühendus.
- Riigil ja kohalikel omavalitsustel läbi mõelda ja seada ühised eesmärgid meditsiiniteenuse kättesaadavuse parandamisel, nt kasutada digilahendusi, kohaliku omavalitsuse panust ruumide tagamisel vm.
- Läbi mõelda arengukavade tegevuskavades eraldi lastega perede vajadused ja võimalikud lahendused, et suurendada nende silmis maakonna atraktiivsust elukohana.

Ettepanekute rakendamine aitab kaasa Põlva maakonnas elavate teadmustöötajate arvukuse tõstmisele.

KOKKUVÕTE

Regionaalse arengu olulisemaid tegureid on elanikkonna koosseis. Eesti üks suuremaid valukohti – rahvastiku vananemine ja vähenemine – paneb erinevad piirkonnad keerulisse olukorda, kuna peavad tagama avalikud teenused ühetaoliselt vastavalt seadusandlikele regulatsioonile, lisaks võistleva nii sise- kui välisinvesteeringute piirkonda jõudmise eest.

Kagu-Eestis on viimastel aastakümnetel oluliselt vähenenud elanike arv ning see trend jätkub prognooside kohaselt tulevikus. Võttes arvesse oodatava eluea pikenemist, eakate ja tööealiste elanike proportsioone, tähendab see Põlva maakonnale tööealiste inimeste osakaalu vähenemist. Lisaks on piirkonna tööturul pigem madalama haridus- ja palgatasemega töötajad võrreldes teiste maakondadega Eestis. Samas on Põlva maakond eripärase kultuuri ja rikkaliku loodusliku keskkonnaga valdavalt maalise iseloomuga piirkond, mis võiks olla hinnatud elu- ja ettevõtluskeskkond.

Lõputöö eesmärk on selgitada, millised on teadmustöötajate ootused oma elukeskkonnale piirkonda elama asumiseks, et tõsta regionaalset arengupotentsiaali, ning teha ettepanekuid nende võimaluste elluviimiseks Põlva maakonna näitel. Eesmärgi täitmiseks antakse ülevaade teoreetilistest alustest nii töö sisu arengust läbi tööstusrevolutsioonide, regionaalsetest erinevustest ja teadmustöötajate mõjust regionaalsele arengule.

Lõputöö teoreetilises osas iseloomustati tehnoloogia mõju töö eripärale ja vormile, tööstusrevolutsioonide ajale ning milline on teadmustöötajate roll ühiskonnas. Teadmustöötaja mõiste avatakse Leetsaare magistritööle tuginedes. Teoreetilises osas käsitletakse regionaalse arengu erinevusi ning teadmustöötajate mõju piirkondade arengule. Olulisemate autoritena võib välja tuua Cowie, Stolterman, Fors, Servisnki, Leesment, Kattai, lisaks erinevad Eesti ja Euroopa Liidu uuringud.

Lõputöö rakenduslikus osas esitatakse Põlva maakonda puudutavad arvulised andmeid ja kirjeldatakse kokkuvõtvalt strateegilisi dokumente võttes aluseks Põlvamaa arenduskeskuse ja kohalike omavalitsuste arengukavad.

TEADMUSTÖÖTAJATE ARVUKUSE TÕSTMISE VÕIMALUSED MAAPIIRKONNAS PÕLVA MAAKONNA NÄITEL

Töös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit juhtumiuuringu kaudu ning vajalike andmete kogumiseks kasutati intervjuud. Uurimismeetodi valikul lähtuti töö eesmärgist. Uuringu kogumi moodustavad kõik aastatel 2019-2022 Põlvamaale elama asunud teadmustöötajad, mis on hinnanguliselt 1938 inimest. 2021. aastal läbiviidud rahvaloenduse andmetel oli Eestis kõrgharidusega inimeste osakaal 41,2% tööealisest rahvastikust, maakondade võrdluses jäi näit 28,5%-31,5% vahele. Seega lähtudes eeltoodust, võib hinnata, et kogumi suuruseks on orienteeruvalt 552-610 inimest. Suunatud kvalitatiivne mugavusvalim moodustas selles uuringus üheksa inimest. Intervjuud transkribeeriti ja viidi läbi sisuanalüüs.

Töö praktilises osas aprillis 2024 läbi viidud üheksa intervjuu analüüsi tulemusel saab öelda, et aastatel 2019-2022. Põlvamaale elama asunud inimeste jaoks oli elukeskkonna kvaliteet üheks olulisimaks asjaoluks ning enamik vastanutest plaanib maakonda elama jääda pikemaks perioodiks. Läbiviidud uuringu põhjal saab välja tuua, et enamasti hindasid intervjuueeritavad oma elukeskkonda pigem heaks ning näitasid valmisolekut selle arengusse ka ise panustada.

Uuringu tulemused näitasid, et veidi vähem kui pooled intervjuueeritavaid olid elukohta vahetanud COVID pandeemia ajal. Kuigi seda aspekti intervjuude käigus eraldi ei käsitletud, võivad need asjaolud olla seotud. Samuti selgus, et peamiselt tegid kaugtööd need teadmustöötajad, kes töötasid erasektoris või olid ise endale tööandjateks. Arvestades eeltoodut, ning nii maakonna kui riigi tasandil strateegilistes eesmärkides püstitatut, on Põlvamaal olemas head eeldused kaugtöö võimaluste loomiseks, sellist töövõimalust pakkuvate uute ettevõtete lisandumiseks ja seeläbi uute inimeste elama asumiseks.

Samas selgus, et intervjuueeritavad ei tunne teisi sarnase kvalifikatsiooniga inimesi, kes oleks hiljaaegu Põlva maakonda elama asunud, ei teatud. Intervjuueeritavad tegid ettepanekuid, kuidas nende hinnangul võiks Põlvamaa võimalusi laiemalt reklaamida, kasutades selleks nii erinevaid teavitussüritusi kui ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste koostööd. Oldi valmis ka ise panustama ja oma kogemust jagama.

Uuringu tulemused näitasid, et enamik vastanutest kasvatas lapsi. Seetõttu soovitab autor kohalikel omavalitsustel läbi analüüsida lastega perede vajadused ja võimalikud lahendused, et suurendada nende silmis maakonna atraktiivsust elukohana.

Intervjuude põhjal saab öelda, et vastajate jaoks üks suuremaid murekohti on meditsiiniteenuse kättesaadavus, mistõttu on soovitus avaliku sektori erinevate osapoolte koostöös läbi mõelda ja seada ühised eesmärgid meditsiiniteenuse kättesaadavuse parandamisel, nt kasutades digilahendusi, kohaliku omavalitsuse panust ruumide tagamisel vm.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Põlva maakonna strateegilistes dokumentides on uurimisteema aluseks olnud probleemid piisavalt kajastatud ning on näha, et teadmustöötajate ja neile sobiva töö- ja elukeskkonna loomiseks on eesmärgid püstitatud ning olemas visioon, mis toetab teadmustöötajatele sobivate elutingimuste loomist. Need dokumendid katavad ka intervjuudes üles kerkinud probleemide lahendamist. Täiendavalt on vajalik konkreetsete tegevuskavade ja seiresüsteemi loomine.

Töö autor leiab, et antud teema edaspidised arendused võiksid olla suunatud eespool viidatud seiresüsteemi väljatöötamiseks ja rakendamiseks, et hinnata, kas ja millises määral on strateegilistes dokumentides püstitatud eesmärgid omavalitsuste ja riigi koostöös täidetud. Lisaks võimaldavad antud töös saadud andmed võrdlust teiste sarnaste maakondadega, et võrrelda, kas tegemist on universaalsete või konkreetselt Põlva maakonda puudutavate andmetega. Teema edasiarendamiseks saab arvesse võtta käesoleva töö käigus kogutud andmeid ning nende põhjal tehtud analüüsi ja ettepanekuid.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ainsaar, M. (2006). Kogumik Linnad ja vallad arvudes. (Linnas, S. toim.) *Õnne ja rahulolu regionaalsed erinevused*. (lk 108-113). Statistikaamet. Tallinn.

Ala-Mantila, S., Heinonen, J., Junnila, S., Saarsalmi, P. (2018). *Spatial nature of urban well-being*, *Regional Studies*, 52:7, 959-973, DOI: [10.1080/00343404.2017.1360485](https://doi.org/10.1080/00343404.2017.1360485)

Alexander, B., Hubers, C., Schwanen, T., Dijst, M., & Ettema, D. (2011). Anything, Anywhere, Anytime? Developing Indicators to Assess the Spatial and Temporal Fragmentation of Activities. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 38(4), 678-705. <https://doi.org/10.1068/b35132>

Andersson, M., Karlsson, C. (2004). *Regional Innovation Systems in Small & Medium-Sized Regions A Critical Review & Assessment*. Royal Institute of Technology, CESIS - Centre of Excellence for Science and Innovation Studies, Working Paper Series in Economics and Institutions of Innovation. 10.1007/3-540-34488-8_4.

Arenguseire Keskus. (2018). *Tööturg 2035. Tööturu tulevikusuunad ja -stsenaariumid*. Tallinn: Arenguseire Keskus.

Arenguseire Keskus (2023). *Riigi konkurentsivõime tulevikutegurid*. Tallinn: Arenguseire Keskus. https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2023/01/2023_riigi-konkurentsivoime-tulevikutegurid_lyhiraport-2.pdf

Barzotto, M., Corradini, C., Fai, F. M., Labory, S., Tomlinson, P. R. (2019). *Revitalising lagging regions. Smart specialisation and Industry 4.0*. Taylor&Francis Group.

Battino, S., Lampreu, S. (2019). *The Role of the Sharing Economy for a Sustainable and Innovative Development of Rural Areas: A Case Study in Sardinia (Italy)*. *Sustainability* 11, no. 11: 3004. <https://doi.org/10.3390/su11113004>

Betz, M. R., Partridge, M. D., Fallah, B. (2016). Smart cities and attracting knowledge workers: Which cities attract highly-educated workers in the 21st century?. *Regional Science, Volume 95*, Issue 4. <https://doi.org/10.1111/pirs.12163>

Braesemann, F., Stephany, F., Teutloff, O., Kässi, O., Graham, M., Lehdonvirta, V. (2022). The Global Polarisation of Remote Work. *PLoS ONE* 17, (10). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0274630>

Brenner, T., Capasso, M., Duschl, M., Frenken K., Treibich, T. (2018) Causal relations between knowledge-intensive business services and regional employment growth, *Regional Studies*, 52:2, 172-183, <https://doi.org/10.1080/00343404.2016.1265104>

Broekel; T., Binder, M. (2007) The Regional Dimension of Knowledge Transfers—A Behavioral Approach, *Industry and Innovation*, 14:2, 151-175, <https://doi.org/10.1080/13662710701252500>

Brown, B., & O'Hara, K. (2003). Place as a Practical Concern of Mobile Workers. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 35(9), 1565-1587. <https://doi.org/10.1068/a34231>

Burchell, B., Reuschke, D., Zhang, M. (2021). *Spatial and temporal segmenting of urban workplaces: The gendering of multi-locational working*. *Urban Studies*. 58(11), 2207-2232 <https://doi.org/10.1177/0042098020903248>

Carrascal-Incera, A., McCann, P., Ortega-Argilés, R., Rodríguez-Pose, A. (2020) UK Interregional Inequality in a Historical and International Comparative Context, *National Institute Economic Review*, 253. <https://doi.org/10.1017/nie.2020.26>

Castillo, C. P., Barranco, R. R., Curtale, R., Kompil, M., Jacobs-Crisioni, C., Vallecillo, S., Rodriguez, Aurambout, J-P., Batista e Silva, F., Sulis, P., Auteri, D. (2024). Are remote rural areas in Europe remarkable? Challenges and opportunities. *Journal of Rural Studies*, Volume 105. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2023.103180>.

Cowie, P., Townsend, L., Salemin, K. (2020). Smart rural futures: Will rural areas be left behind in the 4th industrial revolution? *Journal of Rural Studies* Volume 79, 169-176. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.08.042>

Davenport, T. H. *Thinking for a Living. How to Get Better Performance and Results from Knowledge Workers*. Harvard Business School Press: Boston.

de Assis Dornelles, J., Ayala N. F., Frank, A. G. (2022). Smart Working in Industry 4.0: How digital technologies enhance manufacturing workers' activities. *Computers & Industrial Engineering, Volume 163*, <https://doi.org/10.1016/j.cie.2021.107804>.

Deppisch, L. (2021). "Where people in the countryside feel left behind populism has a clear path" – an analysis of the popular media discourse on how infrastructure decay, fear of social decline, and right-wing (extremist) values contribute to support for right-wing populism. Johann Heinrich von Thünen Institute. Germany. https://literatur.thuenen.de/digbib_extern/dn063349.pdf (11.03.2024)

Eesti Linnade Valdade Liit (2024). Elanike arv kohalike omavalitsuste kaupa. <https://www.elvl.ee/elanike-arv> (27.02.2024)

Eesti Statistikaamet. (2021). *Eesti loeb 2021*. <https://rahvaloendus.ee/> (15.05.2024)

Eesti Statistikaamet. (2024). www.stat.ee (26.03.2024)

Eurofound (2023). *Bridging the rural–urban divide: Addressing inequalities and empowering communities*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://doi:10.2806/647715>

Faktum&Ariko (2016). *Eesti elanike hoiakud ja olukord eluasemeturul*. Tallinn. <https://kliimaministeerium.ee/media/9900/download> (25.03.2024).

Flores, M. F. (2019). Understanding The Challenges Of Remote Working And It's Impact To Workers. *International Journal of Business Marketing and Management, vol 4 (11)*, 40-44. <https://ijbmm.com/paper/Nov2019/824043604.pdf> (20.04.2024)

Gerring, J. (2017). Qualitative Methods. *Annual Review of Political Science, 20*, 15-36. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-092415-024158>

Golzar, J., Noor, S., Tajik, O. (2022). *Convenience Sampling, 1*, 72-77. DOI:10.22034/ijels.2022.162981

Guillemin, M., Gillam, L. (2004). Ethics, Reflexivity, and “Ethically Important Moments” in Research. *Qualitative Inquiry*, vol 10 (2), 165-309. <https://doi.org/10.1177/1077800403262360>

Greenstein, T. N. (2006), *Methods in Family Research*. Second Edition. Thousand Oaks: SAGE Publications.

IEA. (2018). The second cycle of IEA’s International Computer and Information Literacy Study. <https://www.iea.nl/sites/default/files/2019-11/ICILS%20Results%20Press%20Release.pdf>

Kagermann, H. (2015). *Change Through Digitization—Value Creation in the Age of Industry 4.0*. In: Albach, H., Meffert, H., Pinkwart, A., Reichwald, R. (eds) *Management of Permanent Change*. Springer Gabler, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-05014-6_2

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Tartu Ülikool. <http://samm.ut.ee/intervjuu> (22.04.2024)

Kanepi Vallavalitsus. (2023). *Kanepi valla arengukava 2023-2030*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/419102023021> (11.05.2024).

Kattai, K., Lääne, S., Noorkõiv, R., Sepp, V., Sootla, G., Lõhmus, M. (2019). *Peamised väljakutsed ja soovitused kohaliku omavalitsuse ja regionaalatasandi arengus. Analüüsi lõpparuanne*. Tartu Ülikooli rakendusuuringute keskus. *Tartu* https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/L%C3%B5ppraport_V%C3%A4ljakutsed-ja-soovitused-KOV-ja-regionaalarengus_31.01.2019.pdf

Kirralie Rochelle Houghton, K. R., Foth, M., Hearn, G. (2018). Working from the Other Office: Trialling Co-Working Spaces for Public Servants. *Gender, Power and Use of evidence in policy, Volume 77, Issue 4*. <https://doi.org/10.1111/1467-8500.12317>

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk OÜ.

Leetsaar, E. (2018). *Teadmustöötajate juhtimine võrgustikuorganisatsioonis*. Käsikiri. Tartu: Tartu Ülikool <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/070d8d69-577f-469b-8eb7-ce9a0ffab6a0/content>

Maapiirkonna ettevõtluse arenguvajadused ja -takistused Läänemaal ja Valgamaal. Uuringu lõpparuanne. (2012). Eesti Maaülikool majandus- ja sotsiaalinstituut. Tartu. https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/Maaettev-tluse-uuringu-l-pparuanne_Valgam_L-nem_.pdf

MacKinnon, D., Kempton, L., O'Brien, P., Ormerod, E., Pike, A., Tomaney, J. (2022). Reframing urban and regional 'development' for 'left behind' places, *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, Volume 15, Issue 1, Pages 39–56, <https://doi.org/10.1093/cjres/rsab034>

Mokhtarian, P. L., Bagley, M.N. (2000). Modeling employees' perceptions and proportional preferences of work locations: the regular workplace and telecommuting alternatives, *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, Volume 34, Issue 4. [https://doi.org/10.1016/S0965-8564\(99\)00002-6](https://doi.org/10.1016/S0965-8564(99)00002-6)

Moos, M., Skaburskis, A. (2010). Workplace Restructuring and Urban Form: The Changing National Settlement Patterns of the Canadian Workforce. *Journal of Urban Affairs*. 32. 25 - 53. DOI: [10.1111/j.1467-9906.2009.00476.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.2009.00476.x)

Moriarty, J. (2011). *Qualitative Methods Overview*. London: School for Social Care Research. https://eprints.lse.ac.uk/41199/1/SSCR_Methods_Review_1-1.pdf (20.04.2024).

Noorkõiv, R., Orumaa, P., Loodla, K. (2013). *Kohalike omavalitsuste vabatahtlikud initsiatiivid ettevõtluskeskkonna arendamise ja ettevõtluse toetamise suunal. Lõppraport*. Geomedia. Tartu. <https://haldusreform.fin.ee/static/sites/3/2015/06/kohalike-omavalitsuste-vabatahtlikud-initsiatiivid-ettevc3b5tluskeskkonna-arendamise-ja-ettevc3b5tluse-toetamise-suunal-geomedia-2013.pdf>

Odendahl, C., Springford, J., Johnson S., Murray, J. (2019) *The Big Sort? The Diverging Fortunes of Europe's Regions*. London: Centre for European Reform.

Pinheiro, F. L., Balland, P.-A., Boschma, R., Hartmann, D. (2022) *The dark side of the geography of innovation: relatedness, complexity and regional inequality in Europe*. *Regional Studies*. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2106362>

Põlva Maavalitsus (2015). *Põlva maakonna planeering 2030+. Ruumilise arengu analüüs*. Tartu: OÜ Hendrikson&CO. <https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/09/Lisa-2.-Ruumilise-arengu-analuus.pdf> (11.03.2024)

Põlva Vallavalitsus (2018). *Põlva valla arengukava aastateks 2019-3030 ja eelarvestrateegia 2024-2027*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/425102018008?leiaKehtiv> (11.05.2024)

Raagmaa, G., Noorkõiv, R. (2013). *Globaliseeruv Eesti küla. Avaneva maailma arenguvõimalused ja ohud*. MTÜ Eesti Külaliikumine Kodukant. <https://kodukant.ee/wp-content/uploads/2016/12/Ka%cc%88siraamat.pdf>

Rahandusministeerium. (2021). *Kagu-Eesti tegevuskava 2030*. <https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus/regionaalareng-ja-poliitika/kagu-est> (12.03.2024)

Randell-Moon, H. E. K., Hynes, D. (2022). „Too smart“: Infrastructuring the Internet through regional and rural smart policy in Australia. *Policy & Internet*, 14, 151–169. <https://doi.org/10.1002/poi3.286>

Rural Well-Being: Geography of Opportunities, *OECD Rural Studies* (2020). OECD Publishing, Paris DOI: [10.1787/d25cef80-en](https://doi.org/10.1787/d25cef80-en)

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (2023). *Elanike rahulolu 2022*. Tallinn. <https://minuomavalitsus.ee/muud-toolauad/elanike-rahulolu-2022> (03.03.2024)

Rodríguez-Pose, A. (2018). The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1), 189–209. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsx024>

Roose, A., Allik, A., Gauk, M. (2014). *Eesti värvid Euroopa kaardil. ESPON 2013 programmi regionaaluuritud*. Tartu Ülikool: ESPON. Tartu.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/ac6be2b0-01e5-4d08-aa1e-cfdf0e548b5d/content> (09.03.2024)

Räpina Vallavalitsus (2020). *Räpina valla arengukava aastateks 2021-2030*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/427102020007> (11.05.2024)

Rünkla, E., Marksoo, Ü. (2022). *Kaugtöö analüüs*. Tallinn: Sotsiaalministeerium.
<https://www.mkm.ee/media/9111/download> (15.04.2024).

SA Põlvamaa Arenduskeskus. (2023). *Põlvamaa arengustrateegia 2035+*.
<https://arenduskeskus.polvamaa.ee/maakondlik-arendustoo/polvamaa-arengustrateegia-2035/> (25.03.2024).

Safety and health at the heart of future of work. Building on 100 years of experience. (2019).
International Labour Organization. https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/events-training/events-meetings/world-day-for-safety/WCMS_687610/lang--en/index.htm (18.02.2024)

Sepp, V. (2019). *Eesti regioonide majandusarengut mõjutavate uuringute ja trendide analüüs*. Tartu, Tallinn: Arenguseire Keskus. https://www.ester.ee/record=b5274520*est (31.03.2024)

Servinski, M., Leesment, M. (2018). *Kogumik Riigikogu toimetised 37/2018*. Eesti tööhõive struktuurimuutus aastatel 1989–2017 ja selle piirkondlikud erisused (lk147-160). Tallinn: Riigikogu

Shijie B., Chen L., Yongwei F., Yutian R., Tongzi W., Guann-Pyng L., Bingbing L. B., Reuschke, D., Zhang, M. (2021). Spatial and temporal segmenting of urban workplaces: The gendering of multi-locational working. *Urban Studies 2021, Vol. 58(1)* 2207–2232.

Schiller, R. J. (2020). *Arutu õhin*. AS Äripäev.

Schull, F., Singer, J., Sjoberg D. I. K. (koost.). *Guide to Advanced Empirical Software Engineering*. <https://www.cin.ufpe.br/~fmcf2/Doutorado/2008-Guide%20to%20Advanced%20Empirical%20Software%20Engineering.pdf#page=43> (11.04.2024).

Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Business

Shryer, M. (2023). *Ettevõtlust mõjutavad tegurid Lõuna-Eesti ääremaades*. Tartu Ülikool. Tartu. Magistritöö. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/75c46f03-5403-4f85-9e9d-2e8432d05122/content> (12.03.2024)

Sisask, M. (toim) 2023. *Eesti inimarengu aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu*. Tallinn: SA Eesti Koostöö Kogu. 2023.inimareng.ee. <https://doi.org/10.58009/aere-perennius0043>

Slusarczyk, B. (2018). Industry 4.0 – Are We Ready?. *Polish Journal of Management Studies, Vol. 17 (1)*, 232-248. DOI: 10.17512/pjms.2018.17.1.19

Smith, P. K., Cowie, H., Blades, M. (2008). *Lapse arengu mõistmine*. Neljas väljaanne. TLÜ Kirjastus, Blackwell Publishing.

Sotsiaalministeerium. (2020). *Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030*. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Tervishoid/rta_05.05.pdf (16.05.2024)

Sotsiaalministeerium. (2023). *Heaolu arengukava 2023-2030*. <https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030#heaolu-arengukava-20> (16.05.2024)

Stolterman, E., Fors, A.C. (2004). *Information Technology and the Good Life*. In: Kaplan, B., Truex, D.P., Wastell, D., Wood-Harper, A.T., DeGross, J.I. (eds) *Information Systems Research*. IFIP International Federation for Information Processing, vol 143. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/1-4020-8095-6_45

Stratton, S. J. (2021). Research: Convenience Sampling Strategies. *Prehospital and Disaster Medicine 36 (4)*, 373-374. doi:10.1017/S1049023X21000649

Tammaru, T., Marcin'czak, S., Aunap, R., van Ham, M., Janssen, H. (2020) *Relationship between income inequality and residential segregation of socioeconomic groups*, *Regional Studies, 54:4*, 450-461, <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1540035>

Tartu Ülikool Rakendusuuringute Keskus (RAKE). (2011). *Töö siseriikliku mobiilsuse uuring. Lõppraport*. Tartu: Tartu Ülikool.

https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2023-07/pendelr2nde_16ppraport_11.11.2011.pdf (19.04.2024).

Torres de Oliveira, R., Ghobakhloo, M., Figueira, S. (2023). Industry 4.0 towards social and environmental sustainability in multinationals: Enabling circular economy, organizational social practices, and corporate purpose. *Journal of Cleaner Production*, Volume 430, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.139712>

Trașcă, D.L.; Ștefan, G.M.; Sahlian, D.N.; Hoinaru, R.; Șerban-Oprescu, G.-L. Digitalization and Business Activity. The Struggle to Catch Up in CEE Countries. *Sustainability* 2019, *11*, 2204. <https://doi.org/10.3390/su11082204>

Varol, O., Zureck, A. (2020). *Assessment of the Digital Competence of Germany: Global Competitive Analysis Towards Global Industries*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3626521>

Väljaots, K., Kljavin, K., Hein, T., Kalvo, R., Hiir, K., Sepp, S., Adamson, A.-K., Pajumets, A., Allik, A., Põlluste, M. K. (2021). *Elukeskkonnaga rahulolu hindamise metoodika täiendusvõimalused ja andmete kasutamine säästva arengu suunamisel. Uuringu lõpparuanne*. Tartu, HeiVäl OÜ / HeiVäl Consulting™.

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool: Tartu. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/3538e168-6012-4e90-8484-4bb59be8b14a/content> (31.01.2024)

Yin, R. K. (2003). *Case Study Research. Design and Methods. Third Edition*. Thousand Oaks: SAGE Publications. https://books.google.ee/books?id=BWea_9ZGQMwC&printsec=frontcover&hl=et&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (25.04.2024)

LISA INTERVJU KÜSIMUSED

1. Taustaandmed
 - 1.1. Sugu
 - 1.2. Vanus
 - 1.3. Haridus
 - 1.4. Sotsiaalne staatus (töötav, ettevõtja, kodune vm)
 - 1.5. Perekonna koosseis
 - 1.6. Elamu liik (endale kuuluv, üüripind, sugulaste omandis vm)
 - 1.7. Varasem elukoht (linn, vald)
2. Põlva maakond kui elukeskkond
 - 2.1. Millal tulite Põlva maakonda elama?
 - 2.2. Miks olete valinud oma elukohaks just selle piirkonna? Millised olid valikute alused?
 - 2.3. Mis on Teie jaoks hea elukeskkonna tunnused? Kas Põlva maakonnal on need olemas?
 - 2.4. Millised on Teie hinnangul suurimad kitsaskohad Teie elukohas elukvaliteeti silmas pidades? Millised neist on praeguses elukohas olemas? Millised olid eelmises elukohas olemas ning millised olid puudu?
 - 2.5. Kuidas hindate endale vajalike avalike teenuste kättesaadavust oma elukohas?
 - 2.6. Millistes elukeskkonda puudutavates küsimustes oled püüdnud kaasa rääkida või selle olemust mõjutada? On see vilja kandnud? On see Teie jaoks piisav?
 - 2.7. Kas näete end elamas Põlva maakonnas ka 10 aasta pärast? Kui mitte või kahtlete, palun põhjendage.
3. Teadmustöötajad Põlva maakonnas
 - 3.1. Mida erilist on Teie töökohas, et saate siin elada ja oma tööd teha?
 - 3.2. Kas tunnete veel mõnda oma kvalifikatsiooniga inimest, kes on samuti hiljuti siia naabrusesse või mujale Põlvamaale kolunud? Kas selliseid inimesi tuleb Teie teada siia näiteks viimase viie aasta jooksul juurde tulnud? Või pigem mujale elama läinud?
 - 3.3. Millistele Teie olulistele väärtustele Teie tänane elukoht vastab?
 - 3.4. Kuidas osalete oma kohaliku kogukonna tegevustes? Kas see on piisav? Millistes tegevustes sooviksite enam kaasa lüüa?

4. Kuidas hindate, kui palju on naabruskonnas teie elulaadiga ja väärtustega inimesi?
 - 4.1. Kas oleksite huvitatud, et neid oleks rohkem? Kui jah, siis kuidas saaks teie arvates neile piirkonda paremini tutvustada?